

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

1908

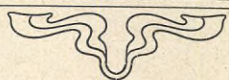
TIDNING FÖR SVENSKA KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

AF

FÖRENINGEN DAGNY

FÖRSTA ÅRGÅNGEN

STOCKHOLM 1908
AFTONBLADETS AKTIEBOLAGS TRYCKERI

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Biografier, minnesteckningar, nekrologer.

	Sid.
Aberdeen, Ishbell, Lady. Af Alexandra Skoglund	473
Augspurg, Anita, Jur. d.r. Af A. K.	401
Borg, F. T. Af Anna Kleman	201
Carlsson, Albertina. Af A. Årnbäck Christie-Linde	341
Carlsson, Tekla, f. Strömbäck. Af H. C.	431
Chapman Catt, Carrie, Mrs. Af E. K.—n	317
Christensen, Dorothea. In memoriam	158
Cronius, Hedda. Af Clara Wahlström	310
Curie, Madame	129
Dahlgren, Lotten. Af Klara Johanson	17
Den onämnda. Skisser från mina röst-rättsresor. Af Ann Margret Holmgren, f. Tersmeden	530
Fitinghoff, Laura. Af Ellen Kleman	430
Hansteen, Aasta. Af Lotten Dahlgren	213
Hierta, Lars Johan. Af Maria Cederschiöld	137
Kjellén, Emelie, f. Wästfeldt. Af Maria Rieck-Müller	232
Kramers, Martina. Af A. K.	601
Lind af Hageby, Elsa †. Af Maria Cederschiöld	33
Lindström, Matilda †. Af Elisif Théel	554
Meijboom, Margarethe. Af Anna Kleman	582
Negri, Ada. Af Elisa Albano. Öfvers. af Tyra Kleen	353
Richert, J. G., och den svenska kvinno-saken. Af Lydia Wahlström	6
Roos, Mathilda †. Af Lotten Dahlgren	365
Roussel, Nelly. Af Signe Garling-Palmér	525
Schirmacher, Käthe, Dr. Af A. K.	413
Shaw, Anna H., Rev., Af Anna Kleman	377
Silow, Mathilda. Af Sigrid Leijonhufvud	637
Stael von Holstein, Mathilda	56
Stritt, Marie, Fru. Af Alexandra Skoglund	513
Wallenberg, Anna, f. von Sydow	425
Waugh Mc Culloch, Catherine, Mrs. Af A. K.	449

Politiska artiklar, kommunala angelägenheter, skol- och undervisningsfrågor m. m.

Besättande af kamrerarebefattningen vid Stockholms stads hälsovårds-nämnd	265
Ett utlåtande af Högsta Domstolen	609
En praktisk folkundervisning. Af Elin Cederblom	564
Ett gif akt till Sveriges kvinnor. Af Thorhild Malmberg	596
Kommunal rösträtt för gift kvinna afslagen af riksdagen	262
Konservativa och moderata kvinnor inför den nuvarande situationen. Af Lydia Wahlström	355
Kvinnan och det kommunala vetot. Af Ina Rogberg	603
Kvinnliga polisassistenter i Stock-holm. Af Anna Lindhagen och Ada Nilsson	38
Kvinnliga polisbiträden i Stockholm	191
Kvinnorna och riksdagsmannavalen. Af Signe Bergman	358
Kvinnorna och stadsfullmäktigevalen i Stockholm. Af Anna Lindhagen	125

	Sid.
Kvinnorna och vänsterns valseger. Af Lydia Wahlström	501
Kvinnornas rättighet att ansluta sig till de politiska partierna. Af Anna Lindhagen	286
Lärarinnors rätt att aflägga univer-sitetsexamen	396
Proportionella val. Af Gulli Petrini. {438, 450, 463, 475	
Reformtankar i skolfrågor. Af Anna Linder	587, 602
Tvenne kvinnofrågor inför Stockholms stadsfullmäktige. Af A. K.	271
Utsträckt ordinarie anställning för kvinnor å Stockholms stads hälso-vårdsnämnds stat	243

Rösträttsrörelsen.

Den kvinnliga rösträttsfrågan fallen i riksdagens båda kamrar	232
De svenska kvinnornas rösträttsrörelse. Af Anna Whitlock	1
Det kvinnliga rösträttsarbetet	149
»Det lyser från Småland.» Af A. W. S.	484
Inför afgörandet	221
Kvinnornas ansvarskänsla	40
Kvinnornas rösträtt. Den statistiska utredningen färdig	112
Kvinnornas rösträttsfråga	24
Pengar till rösträttsarbetet. Af Hildur Öjer	434
Redovisning för influtna penningbi-drag till det kvinnliga rösträttsar-betet	156, 169, 297
Reflektioner efteråt. Af Elsa Alkman	209
Resolution antagen vid internationella rösträttsalliansens kongress i Am-sterdam	338
Riksdagen om kvinnorösträtten	222
Rösträtt åt kvinnorna	40
Snabbkurserna för de kvinnliga röst-rättsombuden. Af Hilda Sachs	25
Till svenska kvinnor. Af Anna Whit-lock, Signe Bergman och Lydia Wahlström	70
Tvenne manliga synpunkter. Af Lisa Alkman	155

Årets valrörelse.

Kvinnorna om riksdagsmannavalen. Af Signe Bergman	358
På högervalmöte i Västerås. Af Aura	485
På högervalmöte i Sigtuna och Svartsjö. Af Anna Lindhagen	445
På moderat valmöte i Östhammar. Af Anna Lindhagen	433
På valmöte i Sorunda. Af A. K.	418
Riksdagsmannavalen. Af M. S. v. H.	481, 495

Lagstiftningsfrågor.

Förbud mot kvinnors nattarbete	194
Mannens målsmanskap. Af Frigga Carlberg	19
Om de fyra första Andra-kammar-motionerna 1908. Af Karolina Wi-derström	67
Riksdagens beslut i nattarbetsfrågan. Herr Lindhagens motion	277

	Sid.
Skyddslagstiftning för kvinnor. Af Alma Sundqvist	3
Skyddslagstiftning för kvinnor. Af M. Anholm	126
Särskild skyddslagstiftning för kvinnor. Af Anna Kleman	227
Särskild skyddslagstiftning för kvinnor Till frågan om kvinnorna och nattar-betet. Af Axianne Thorstensson	67
Äktenskaps rättsverkningar: Enligt gällande dansk lag	140
Enligt gällande engelsk lag	402
Enligt gällande fransk lag	414
Enligt gällande norsk lag	93

Sociala frågor, lönefrågor.

Barnmorskornas lönefråga	120
Behofs- och likställighetsprincipen i aflöningsfrågor. Af A. K.	189
Behovet af kvinnlig yrkesinspektion. Af M. Anholm	367
De kommunalt anställda barnmorskor-nas lönefråga	215
De kvinnliga posttjänstemännens löne-reglering. Af M. S. v. H.	230
En motion i stadsfullmäktige i Stock-holm	597
En vädjan till riksdag och allmänhet. Af Anna Häggbom	95
Gymnastiklärarinnornas lönefråga. Af Ester Svalling	141
Huru bör arbete betalas? Herr C. G. Sædens motion. Af Anna Kleman	101
Kvinnan på arbetsmarknaden: Kvinn-liga kontorister. Af —n	10
Kvinnorna och kooperationen. Af Naima Sahlbom	330
Lika arbete, lika lön! Af Anna Rylander	22
Riksdagens beslut i barnmorskornas lönefråga	262
Skrivelse i frågan om kvinnlig yrkes-inspektion	590
Småskollärarinnornas lönefråga. Af Anna Hammardahl	84
Småskollärarinnornas löne-reglering ...	149
Social kvinnobildning	479

Sociala och filantropiska företag, beskrifningar öfver byggnader och inrättningar, rese-skildringar m. m.

Aktiebolaget Hemtrefnad. Af Eea ...	44
Efter tio år. Af Clara Wahlström ...	613
En husmoderskola för flickor	121
Fredrika Bremerförbundet år 1907. Af A. G.	283
Från Fredrika Bremerförbundets landt-hushållningskola för utbildande af lärarinnor. Af Gertrud Adelborg	109
»Födelsedagen.» Ett led i kampen mot tuberkulosen. Af Frigga Carlberg	153
Föreningen S. B. K.	505
Göteborgs Kontoristförening och dess nybyggnad. Af Maria Holmström	506
Hem för arbeterskor i Berlin	441
Husmoderskola för flickor, som slutat folkskolan. Af Anna Rylander	100

	Sid.
Husmoderskola för Stockholms folk-skoleflickor	417
Husmoderskolor	428
Hvita Bandet, Östermalmsföreningen	453
Kooperationen. Af Anna Brita Bergstrand	35, 49, 81
Kvinnliga kontoristförbundet i Göteborg. Af Frigga Carlberg	549
Malmö folkskolläraryneförening. Af —a—r	545
Mårbacka just nu. Af Gerda Hellberg	579
Några ögonblicksbilder under resan genom Holland till kongressen. Af Anna Kleman	309
Rimforsa landthushållningsskola	540
Santa Finas stad eller La città delle belle torri. Af Märta Leijonhufvud	494
Skissboksblad från Dalmatien. Af Tyra Kleen	171
Stockholms nya folkskoleläraryneförening. Af E. K—n	461
Studie- och rekreationshemmet vid Öresund. Af Nanny Palmkvist	606
Svenska Fattigvårdsförbundets Barnavårdsafdelningar	491
Svenska Fattigvårdsförbundets kurser. Af Ellen Afzelius	29
Svenska Hem	452
Svensk gymnastik i England. Af E. K—n	257
Sveriges Folkskolläraryneförbund. Af Alma Wik	318
Tärna husmoderskola	505
Tärna nya husmoderskola. Af Maria Rieck-Müller	346
Vaksambets hem i Stockholm för genomresande unga kvinnor	616
Vinterns kurs i samhällslära i Stockholm	254
Westerbro. Ett kooperativt pensionat. Af Anna Kleman	638

Utländska korrespondensartiklar, kvinnorörelsen i utlandet.

Amsterdamkongressen. Af Anna Kleman	342
Allmän rösträtt åt Norges kvinnor	428
Bref från Amerika. Af C. v. K.	393
Bref från Danmark	161
Bref från London. Af Tyra Kleen	344
Bref från Madame Girardet-Vielle ..	116
Bref från Rom. Af Ann Margret Holmgren	245
De amerikanska kvinnorna och rösträttskampen. Bref från Amerika. Af C. Sahl von Koch	561
De danska kvinnornas kommunala rösträtt	204
Den internationella rösträttsalliansens kongress i Amsterdam. Af Anna Whitlock	190
Den kvinnliga rösträttsrörelsen i Holland	272
De norska kvinnorna och rösträtten	492
De ryska kvinnorna och undervisningsfrågan. Bref från Ryssland. Af Zenéide Mirowitch	605
De tyska kvinnorna och föreningsrätten	294
Engelska rösträttskvinnors bidrag till en fond för agitation vid fylnadsvalen	90
Englands första kvinnliga borgmästare	565
En internationell kvinnoklubb i Paris	357
En kongress i Paris	221
En ny princip genomförd vid aflönning af män och kvinnor i stats tjänst. Af Hedvig Gebhard	5
En social skola för kvinnor	404
Ett engelskt nationalförbund för sjuk-sköterskor stiftadt	144
Ett federationsmöte i Genève. Af Clara Wahlström	514, 526
Ett förslag till lösning af den kvinnliga rösträttsfrågan i England	479

	Sid.
Flickskolereformen i Tyskland	553
Från de engelska kvinnornas rösträttskampanj	253
Från kvinnokongressen i Rom. Bref från Carla Celesia di Vegliasco	252
Från rösträttskongressen. Af Anna Kleman	319, 331
Garden City. Af Tyra Kleen	405
Gatufrid för kvinnor	143
Inbjudan till den andra internationella rösträttsalliansens kongress och den fjärde internationella rösträttskonferensen	238
International Council of Women's konferens i Genève den 31 aug.—4 sept. 1908. Af Alexandra Skoglund	455, 466
Jättedemonstrationen i Hyde Park ..	296
Kongressen i Amsterdam	266
Kortare notiser från utlandet. 14, 517, 529, 541, 553, 565, 591, 605, 617, 628, 641, 651	428
Kvinnliga polisassistenter i Norge ..	428
Kvinnokongressen i Milano. Af Carla Cecilia di Vegliasco	311
Kvinnor i Finlands landtdag. Af H. G.	374
Kvinnorna och det nuvarande politiska läget i Ryssland. Bref från Madame Z. Mirowitch, Moskwa	185
Kvinnornas rösträtt och landtdagen i Finland. Af Helena Westermarck ..	614
Kvinnor som »hospital collectors» ..	465
Kvinnor såsom motionärer och utskottsledamöter. Af Hedvig Gebhard	130
Kvinnorörelsen i Kina	391
Kvinnorörelsen i Tyskland	86
Kvinnorörelsen inför engelska underhuset	133
Kvinnosakens framsteg i Frankrike. Af J. W.	206
Massmötet Albert Hall, London, den 13 juni 1908	288, 321
Program vid internationella rösträttsalliansens kongress i Amsterdam ..	290
Revolution i harem	504
Sociala kvinnoorganisationer i Schweiz. Af Naima Sahlbom	177
Sociala köparligan i Bern	296
Statens yrkes- och arbetsskolor för kvinnor i Basel. Af Naima Sahlbom	389
Studenterna och de preussiska universitetet	427
Utländska kvinnokongresser	55
»Vagnkampanjen» Af Eea	443
Verksamare skyddslagstiftning i Tyskland för arbetande mödrar	157
7,000 pund på en afton till den engelska kvinnliga rösträttsrörelsen	186

Litteraturanmälningar uppsatser i litterära ämnen, essayer, konst, kulturskildringar.

»Agneta Horns lefverne.» Af Lydia Wahlström	618
Arendt, Henriette: Vilsegångna. Af Clara Wahlström	207
Böcker till sociala studier. Af Gerda Meyersson	300
Dag. Festskrift utg. af Sundsvalls F. K. P. R. Af E.	630
Dahlgren, Lotten: Ur Ransäters familjarkiv. Af Sigrig Leijonhufvud	54
Den första debuten. Af E. K—n ..	573
Den gamla Eva. Af Klara Johanson	159
Den italienska kvinnan	261
Drömmen. En sällsam historia. Af T. K.	653
Eilersgaard, Charlotte: Fröken Regina. Af F. E.	288
Elkan, Sofie: Från östan och västan. Af F. E.	287
Engelke, Jenny: Fru Patronessan. Af E. K—n	28
En episod från Fredrika Bremers ung-	

	Sid.
dom. Skildrad af Sigrig Leijonhufvud	42, 59, 73, 87, 103, 117
En polsk adelsmans upplevelser i Danmark åren 1658—1659. Af E. Weer.	382
En strid i »kvinnofrågan i 1400-talets Frankrike. Af Kerstin Hård af Segerstad	305
En »striptyk» ur konstens bilderbok. Af St. Grave	380
Ett och annat om Australiens kvinnor. Af I. P—e	442
Farsdiktning på Södra teatern i Stockholm. Af Eea	521
Folkskolans Barntidnings olika julpublikationer. Af A. G.	630
Från kvinnorörelsens första dagar. Af —a—n	368, 378
Föregångerskan i yttersta Östern. Af Jane Gernandt-Claine	52
Geijers barnbarn berättar. Af Maria Holmström	554, 566, 593
Gernandt-Claine, Jane: När sjön går hög. Af E. K—n	196
Gernandt-Claine, Jane: Syner i natten och andra noveller. Af Aivva Uppström	644
Hammar, Teckla: Antologie des poètes lyriques français. Af Kerstin Hård af Segerstad	361
Hedberg, Frans: Vid skrifbordet och bakom ridån. Af E. K—n	132
Heidenstam, Verner von: Svenskarna och deras höfdingar. Af Sigrig Leijonhufvud	643
Huber, Therese. Af Klara Johanson	347, 358
Huck Leber: Ligapojken Eros. Af Hilma Borelius	250
Insändlitteratur 122, 150, 314, 532, 545, 608, 645	654
Insända tidskrifter 1908	654
Intryck från scenen. Af Selma Lagerlöf: Hamlet. Sonett	574
Jenny Lind. Sonetter	582
Kankeleit, A: Våra små älsklingar i skola och hem. Af S—d Pl—n	563
Key, Ellen: Rahel Varnhagen. Af Sigrig Platen	147
Kleen, Tyra: Form. Af Aivva Uppström	653
Konstnärsparet Paczka. Af Tyra Kleen	281
Kvinnan i konsten. Föredrag af Carla Celesia di Vegliasco	258
Kvinnogestalter i Selma Lagerlöfs diktning. Af Hilma Borelius	575
Kvinnotidskrifter:	
I. Englishwoman's Review. Af Ellen Kleman	489
II. Kvinden og Samfundet. Af M. Anholm	537
III. Nylænde. Af E. K—n	585
Lagerlöf, Selma: Nils Holgersons underbara resa genom Sverige. B:d 2. Af Sigrig Leijonhufvud	27
Landsort, Frida: Utanför hvirfveln. Af S—d Pl—n	532
Larsson, Hans: Ideer och makter. Af G. O. Adelborg	395
Le »Féminisme» af Madame Avril de Sainte-Croix	61
Lie, Berndt: Mot öfvermakten. Af F. E.	325
Lindberg-Dovlette, Elsa: Kvinnor från minareternas stad. Af F. E.	430
Lind, Karl M.: Kvinnornas rösträttskraft. Af Amean	409
Lund, Nils Wilhelm: Enslingen jämte flera berättelser. Af F. E.	287
Minnets efterskörd. Af St. Grave ..	183
Norlind, E.: Uppgörelse. Af F. E.	349
Något om den slaviska kvinnan. Af Ida Bäckman	96
Något om våra konstnärinnor. Af Ellen Lundberg, f. Nyblom:	
I. Hanna Pauli, f. Hirsch	113
II. Anna Norstedt	194
III. Ottilia Adelborg	218
IV. Anna Boberg, f. Scholander ..	298

	Sid.
V. Charlotte Wahlström	480
VI. Elsa Beskow.....	518
VII. Fanny Brate.....	592
VIII. Sigrid Blomberg.....	625
IX. Märta Améen, f. Sparre	649
Ossian-Nilsson, K. G.: En modärn kvinna. — Tigerhuden. Af E. K—n	132
Polska minnen. Af E. Weer.....	236
Ribbing, Seved: Våra barns uppfostran och vård	288
Rogberg, Ina: Förbjuder bibeln kvinnan det offentliga ordet? Af L.W—m	38
Roos, Anna Maria: Framtidens religion och framtidens kvinna. Af Hilma Borelius	323
Roos, Anna Maria: På sällsamma vägar. Af Aivva Upström	607
Roos, Anna Maria: I soliga länder. Af Elisabeth Åström.....	644
Sandel, Maria: Vid svältgränsen och andra berättelser. Af E. K—n.....	557
Sandström, Anna: Läsebok. Natur- och arbetsliv i svenska bygder. I. Götaland. Af Jenny Velander	167
Selma Lagerlöfs! fest. Af HuckLeber	577
Lagerlöf, Selma: En saga om en saga och andra sagor. Af Sigrid Leijonhufvud	630
Skandinaviska boksamlingen uti S:te Genevièvebiblioteket i Paris. Af G. J—b—k	429
Sociala spörsmål i kristlig belysning. Af Maj Lagerheim-Björk.....	181
Studenter och arbetares skriftserie... ..	288
Svanström, Gustava: Drömmen om morgonstjärnan. Af E. K—n	28
Svanström, Gustava: Vild mark. Af E. K—n	544
Svenska Sällskapet för Nykterhet och Folkuppfostran. Meddelande från arbetsfältet. Maj 1906—Maj 1907. Af E. Cm.	645
Svenskheten i Selma Lagerlöfs diktning. Af Sigrid Leijonhufvud	578
Till berget Atos. Af Jane Gernandt-Claine	542
Ugglas, Carl R., af: Himmelens folk. Af F. E.	384
Ullman, Gustaf: Ungdom. Af F. E.	384
Vacaresco, Heléne: Konungens gemål. Af E. K—n.....	220
Wahlenberg, Anna: Hvardagshistorier. Af F. E.	287
Wahlström, Lydia: Erik Gustaf Geijer. Af Hilma Borelius.....	75
Wahlström, Lydia: Nya nutidsfrågor. Af Hilma Borelius.....	12
Vannérus, Allen: Kultursystematik. Af Hilma Borelius	373
Wester, Ellen: Paracelsus i Stockholm. Af S—d Pl—n	220
Wetterlund, Fredrik: Tidiga ungdomsår. Af Hilma Borelius	104
Våra dagars grekinna. Af Jane Gernandt-Claine	234
William, James, och »Viljan till tro». Af Lydia Wahlström.....	631
Wägner, Elin: Norrtullsligan. Af E. K—n.....	337

Konstindustri och hemslöjd.

Föreningens för Svensk Hemslöjd vårutställning i Stockholm. Af Ellen Lundberg.....	248
Handarbetets Vänners vårutställning i Stockholm. Af Ellen Lundberg... ..	145
Licium. Några ord om dess verksamhet och dess vårutställning i Stockholm 1908. Af Ellen Lundberg ...	274
Mora hemslöjd. Af Ellen Lundberg	418
Spetskonst och spetsar. Af Ellen Lundberg:	
I. Fröken Hilda Stark	334

	Sid.
II. Tosterups spetsskola och dess ledarinna, fröken Augustine Ehrensvärd	370
III. Några ord om Vadstenaspetsarna.....	407
Växtfärgning och hemslöjdskurser. Af Stina Rodenstam	437

Möten, mötesreferat m. m.

C. S. A:s representantmöte.....	39
Det stora folkskolemötet i Gefle. Af Alma Wik	343
Diskussioner om arbetslösheten	628
Efter rösträttskongressen. Af Ellen Hagen	20
Ekonomiska föreningen Dagny	8
Ellen Keys förslag till en ny äktenskapslag. Af Anna Lindhagen	84
Ett föredrag om Rimforsa landthushållingskola	608
Fredrika-Bremer-Förbundets tredje kretsmöte. Af S.	216
Fru Anna Palme-Dutts föreläsningar i Stockholm	171, 180, 197
Föredrag hållet för riksdagens ledamöter af fröken Anna Whitlock den 30 april 1908 å Grand Hotell, Stockholm	235
Föredrag hållet å politiskt möte i Borås den 6 sept. 1908 af fru Jenny Velander	468
Föreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt	89
Kvinnliga kontorist- och expeditföreningen	313
Landsföreningens för Kvinnans Politiska Rösträtt möte för riksdagsmännen på Grand Hotell i Stockholm	229
När begreppen klarna. Af Signe Wollter	619
Politiskt möte i Stockholm den 16 sept. 1908	477
Protestmöte i anledning af k. proposition rörande förbud för kvinnans användande i nattarbete	221
Skolkökskongressen i Freiburg	516
Stockholms F. K. P. R:s årsmöte och fröken Annie Furuhjelm.....	169
Sveriges kvinnliga fredsförenings 10-årsfest	41
Utdrag ur Mrs Chapman Catts föredrag i Amsterdam den 15 juni 1908	325
Val af centralstyrelsemedlemmar i Stockholms F. K. P. R. Föredrag af dr Gulli Petrini	609
Yrkesskola för husmödrar	620

Diverse.

Anna H. Shaw contra Mrs Humphry Ward	385
Barnbiblioteken i Amerika. Af Valfrid Palmgren	225, 241
Bref till allmänheten. Af Viola Björk	569
Den svenska kvinnorörelsen inför utlandet	100
Det första halfåret	322
Ellen Key och kvinnokongressen i Milano. Af E—n H—n	58
En intervju. Af A. K.	432
En kinesisk kvinnotidning	479
En varning. Af Anna Ekelöf	646
En återblick	9
Ett besök hos Mathilda Silow. Af M. L—d.	640
Ett drag af kvinnlig solidaritet. Af Hilda Sachs	520
Ett »tea-party» med Mrs Marion Coates-Hansen och Mr Hansen. Af Eea	76
Filosofien, litteraturen — och rösträtten. Af A. K.	508
Florence Nightingale hedersborgare i London.....	159

	Sid.
Folkbildningsförbundets kvinnliga föreläsare	591
Hyllningar på Selma Lagerlöfs 50-årsdag	596
Jag har alla rättigheter jag behöfver. Af Frigga Carlberg	426
Kan en sammanslutning af sjuksköterskorna blifva till gagn för sjukvården?	179, 203
Kvinnan och teologien.....	98
Lite botanik. Af S—d Pl—n	551
»Med fetstil». Af St Grave	69
Några intryck från ett länsfängelse. Af Signe Bratt	119
Om flickors praktiska uppfostran:	
I. Af Gertrud Adelborg	165
II. Af S. —a.	182
III. Af Hj. Berwald.....	192, 205
Selma Lagerlöf och kvinnornas rösträttsfråga.....	581
Solidaritet. Af Eva N.	627
Solidaritetskänsla	334
Sveriges studerande ungdoms helykterhetsförbund:	
I. Af Stina Örtenblad.....	269
II. Af Jenny Wallerstedt	372
Tidigt uppe. Af Ina Rogberg	392
Tidsandan. Af Huck Leber	454
»Till tidsfördrif!» Af V. B.	639
Upprop	170, 509
Äktenskapsfrekvensen. Af A. K. ...	51
Ännu ett ord i S. S. U. H-frågan. Af Jenny Wallerstedt.....	497
Ännu några ord om barnbiblioteken i Amerika. Af Ina Rogberg.....	295

Från allmänheten.

Bör icke ungdomen få roa sig i S. S. U. H.?	
I. Af En moder	409
II. Af L. B.	421
III. Af A. W. S.	421
IV. Af Eva Rose-Hansen	444
V. Af E. W.	444
VI. Af Inga	457
»Du gamla, du fria!» Af A. W. S....	597
»Du gamla, du fria!» Af Fredrika... ..	621
Genmäle till fru Maj Lagerheim-Björk. Af Anna M. Roos.....	265
»Grattez le russe —». Af Högersinad rösträttskvinna	498
»Kvinnotidningar». Af Vän af klara färger och rent spel.....	105
Lika arbete, lika lön. Af Värner Ryden	237
Nykterhetsföreningar eller nöjesföreningar. Af David Möllerström.....	457
Småskollärarinnornas lönefråga. Af A. E.....	397
S. S. U. H. Af David Möllerström... ..	510
Svar till fröken Anna M. Roos. Af M. L. B.	289
Svar till Viola Björk. Af Tant Wendla	609
Svar till Viola Björk. Af Kvinnosakskvinna och husmoder	633

Riksdagen.

Sid. 46, 62, 78, 106, 121, 134, 150, 198, 238, 254, 278.

Notiser.

Sid. 30, 46, 61, 77, 90, 106, 122, 146, 162, 174, 186, 198, 210, 222, 238, 266, 278, 290, 302, 314, 326, 333, 350, 362, 374, 386, 397, 410, 422, 434, 445, 458, 470, 485, 498, 510, 521, 533, 545, 557, 570, 598, 610, 621, 634.

Föreningsmeddelanden.

Sid. 14, 30, 46, 61, 90, 121, 134, 150, 174, 186, 198, 210, 254, 266, 278, 290, 302, 314, 533, 546, 570, 598, 622, 629, 634.

Leeret 11/11/1908

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

N:r 1.

Stockholm 16 Januari 1908

1:a årg.

<p>Prenumerationspris: 1/4 år... kr. 4: 50 1/2 år... kr. 2: 50 3/4 »... » 3: 50 1/4 »... » 1: 25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.</p>	<p>Redaktion: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Telefoner: Allm. 6353. Riks- 12285. Utgifningstid hvarje torsdag.</p>	<p>Redaktör o. ansvarig utgifvare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: Kl. 1-2. Stockholm 1908, Aftonbladets tryckeri.</p>	<p>Expedition och Annonskontor: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Post- och telegramsadress: DAGNY, Stockholm.</p>	<p>Annonspris: 15 öre per mm. Enkel spaltbredd 50 mm. Marginalannons under texten 15 mm:s höjd per gång 10:— Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 %, 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annons bör vara inlämnad senast måndag f. m.</p>
--	---	---	--	--

De svenska kvinnornas rösträttsrörelse.

De svenska kvinnornas historia har icke att uppvisa någon rörelse, som i snabbhet och utbredning kan mäta sig med vår kvinnliga rösträttsrörelse. Den började 1902 som en liten porlande bäck och har sedan dess vuxit ut till en mäktig, bred och djup flod med kraft att genombryta alla hinder på vägen till sitt mål. I utlandet har denna rörelse väckt förvåning och beundran, och det icke blott inom de kretsar af kvinnor, som i skilda länder arbeta för samma mål som vi, utan äfven hos den stora allmänheten, hvilken genom icke sällan förekommande notiser och uppsatser i tidningar och tidskrifter lärt känna den.

Från flera länder — exempelvis Island och Danmark — ha ingått förfrågningar om den svenska rösträttsrörelsens organisation, hvilken uppskattas som synnerligen effektiv, på en gång smidig och stark, med utrymme för den enskilda rösträttsföreningens frihet och initiativ, på samma gång som den hastigt och kraftigt kan ena alla i gemensamt uppträdande.

Rörelsens snabba utbredning kan lättast öfverskådas genom antalet nybildade föreningar för hvarje år. Vid 1904 års slut funnos 35 föreningar, vid 1905 års slut 47, vid 1906 års slut 73 och nu vid årsskiftet 116. Det finnes icke något svenskt län utan en eller flera rösträttsföreningar. Götaland har 55, Svea land 35 och Norrland 23.

Och dock har under de senaste åren arbetet icke kunnat hufvudsakligen koncentreras kring nya förenings bildande, hur energiskt det än af enskilda med-

lemmar — främst af fru A. M. Holmgren — bedrivits, ty i och med rörelsens utbredning ha nya arbetsfält tillkommit. Bearbetandet af opinionen inom och utom riksdagen har kraft nya metoder och lagt beslag på mycken arbetsenergi. Men allt flera goda krafter bland kvinnorna ha ställt sig i rörelsens tjänst, beredda att uppoffra tid, medel och egen bekvämlighet för sakens framgång. Rörelsen har hunnit den utveckling, att den ej längre är beroende hufvudsakligen af ett fåtal ledares energiska arbete. Den går nu fram med något af en naturmakts kraft, brytande sig nya vägar och växande genom tillströmningen af nya anhängare och nya medarbetare. Den under 1906 anordnade kvinnliga masspetitionen, hvilken frambars till 1907 års riksdag, hade betydelse icke blott genom det uppnådda antalet underskrifter, utan framför allt genom dess starka påverkan både på den allmänna meningen och på rösträttsföreningarnas egna medlemmar, hvilkas hängifvenhet för saken växte med deras frivilliga arbete. Men äfven det direkta resultatet var glädjande stort. 142,128 kvinnor undertecknade petitionen, d. v. s. 8,13 proc. af Sveriges kvinnor öfver 18 år. Såsom en jämförelse med denna siffra må anföras, att undertecknarna af 1898 års rösträttspetition (däraf öfver 63,000 voro kvinnor) utgjorde 12,78 proc. af Sveriges myndiga befolkning, och att antalet röstberättigade är 8,2 proc. af landets befolkning.

Förändringen i den allmänna opinionen har, som naturligt är, tydligast visat sig i de politiska partier-

Annonskontoret 1908

nas ställning till frågan. Till all lycka för kvinnornas sak tog intet politiskt parti genast fasta på den kvinnliga rösträtts- och valbarhetsfrågan som sin speciella uppgift, men å andra sidan har intet politiskt parti som sådant ställt sig i opposition mot kvinnornas kraf. Från början funnos anhängare och motståndare inom alla politiska partier, hvilket naturligtvis fortfarande är förhållandet, om ock en betydande förskjutning proportionsvis ägt rum. Den stora förändringen ligger däri, att under senaste tiden tvänne stora politiska partier — liberala och socialdemokrater — upptagit kvinnans rösträtt och valbarhet på sina program, ej endast som en allmän programpunkt utan som föremål för omedelbar praktisk politik.

Den första stora seger kvinnorna vunnit inom riksdagen bestod i, attkonstitutionsutskottets majoritet år 1906 tillstyrkte en skrivelse till regeringen med begäran om utredning och af densamma föranledt förslag angående rösträtt för kvinnor. Konstitutionsutskottets förslag vann båda kamrarnas bifall. Men 1907 års riksdag gick, utan att den af regeringen begärda utredningen framlades, enligt uppgift därför att tid för dess fullbordande saknats. Nu kan detta skäl ej gärna mera anföras. En pressnotis har också meddelat, att den vidlyftiga utredningen, uteslutande af statistisk natur, beräknas vara färdig till början af februari. Kommer regeringen att låta den åtföljas af en kgl. proposition om rösträtt (och valbarhet?) för svenska kvinnor på samma grunder, som i det nu hvilande rösträttsförslaget äro antagna för män? Kvinnorna vänta på regeringens beslut i största spänning. Och då de tänka på alla de goda skäl, som borde förmå regeringen till en sådan proposition, kunna de ej annat än hoppas. De talrikt besökta opinionsmöten, som hållits öfver hela landet, och vid hvilka män och kvinnor tillhörande alla politiska läger talat, ha enstämmigt begärt, att kvinnornas rösträttsfråga skulle lösas vid 1908 års riksdag. Regeringen kan bespara landet en ny rösträttskamp med dess kraftförlust och bitterhet, den kan i denna fråga vänta stöd af liberaler och socialdemokrater inom riksdagen, den kan visa, att svenska män ej tänka lägre om sitt lands kvinnor än Finlands och Norges om sina, den kan för sig själf förvärfva äran att hafva tillsvidare löst hela den svenska rösträttsfrågan.

Att kvinnorna kunna vänta massmotioner från det liberala samlingspartiet och från socialdemokraterna är helt naturligt, och på det hela känna de, att deras kraf icke *kan* länge skjutas åt sidan.

Öfvertygelsen därom är så stark, att kvinnorna börjat att med allvar söka sätta sig in i grunderna för samhällsbyggnaden liksom i politiska och sociala frågor.

De föredrag, diskussioner och praktiska öfningar sociala och politiska ämnen, hvilka från hösten 1907 anordnats i hufvudstaden för de kvinnliga rösträttsföreningarnas medlemmar, och som regelbundet fortgå

två gånger i veckan ända in i maj, hafva omfattats med största intresse.

Kvinnor af alla åldrar, alla bildningsgrader och samhällsklasser mötas som kamrater, besjälade af samma håg att inhämta speciell medborgerlig kunskap, i visheten att de snart skola dela ansvaret för kommunens och statens utveckling med männen. Denna ansvarsfyllda ifver att bereda sig för det fulla medborgarskapet återfinner man öfver hela landet bland rösträttsföreningarnas medlemmar. Om det blott vore möjligt att anskaffa alla de föreläsare som beställas eller genast sända de rekvirerade nya sociala vandringsbiblioteken! Men då medel finnas att ordna fyra sådana, inlöpa beställningar på tjugu. Råd om val af lämplig litteratur, ja, planer för studiecirklar eller själfstudier begäras. Mången gång tar denna ifver att lära rent af rörande uttryck, såsom då en krets kvinnor genomgå Nils Höjers »Svensk Samhällslära» *läavis* för att få en ordentlig grund för fortsatta studier. Efter centralstyrelsemötet i Gäfle 8—9 januari 1908 tänkte man sig möjligheten af, att några af centralstyrelsens medlemmar kunde vilja uppehålla sig några dagar i Stockholm för att genomgå en kurs på 12—14 timmar i ett fåtal kommunala och statspolitiska ämnen. Verkställande utskottet, som föreslagit kursen, ansåg sig kunna ordna den för ett 10-tal deltagare. Då detta skrifves, har ej mindre än ett 40-tal centralstyrelsemedlemmar, d. v. s. representanter för 40 lokalföreningar, anmält sig! Ämnena vid denna snabbkurs äro: svensk fattigvård, historik och reformlinjer, 2—3 timmar (fru A. Montelius), svensk kommunalpolitik, historik och riktlinjer, 2—3 timmar (friherre E. Palmstierna), sättet att leda offentliga förhandlingar (fru E. Broomé), fackföreningar och socialdemokrati (friherre E. Palmstierna), proportionella val, teori och praktik (fil. dr fru G. Petri), Sveriges politiska partier och deras program (fil. dr V. Söderberg). Den sista föreläsningen blir äfven tillgänglig för medlemmar af Stockholms rösträttsförening.

Så vidt jag känner, har ingen annanstädes i världen blifvande medborgare drifvits af ansvarskänsla att på förhand skaffa sig direkt medborgerliga kunskaper och färdigheter. Det är för öfrigt icke blott i detta afseende de svenska kvinnorna under sin kamp för uppnående af politiska rättigheter ådagalagt egenskaper, som vittna godt om deras kommande kommunala och politiska insatser. De ha äfven visat sammanhållning, disciplin, tolerans och vidsynthet, förmåga af entusiastiskt, osjälfviskt och energiskt arbete och en stor initiativrikedom. Hur kommer det sig, att det svenska rösträttsarbetet åtminstone tillsvidare har en prägel af energi, måttfullhet och ansvarskänsla, som ställer det på en hög plats? Ett uttömmande svar skulle kräva en särskild artikel, men för min del tror jag, att hufvudorsaken är att öfvertygelsen om *arbetets ära* äfven för kvinnorna under en längre tid genomträngt hela nationen.

ANNA WHITLOCK.

Skyddslagstiftning för kvinnor.

Allt är ej väl beställt inom ett samhälle, då en större eller mindre del af dess medlemmar äro hänvisade till ett arbete, som nödvändigt måste medföra allvarlig fara för hälsa och lif. Men vissa grenar af det industriella arbetet utföras för närvarande inom våra moderna samhällen under sådana förhållanden, att dylika faror uppstå för deras utöfvare. Ohygieniska arbetsmetoder och arbetslokaler, nattarbete, för lång arbetstid och en alltför knapp aflöning höra till de ogynnsamma omständigheter, som i all synnerhet, om flere af dem samverka, göra att många industriarbetare bli nedbrutna i förtid, få sin motståndskraft mot sjukdomar minskad, sitt lif förkortadt. Och dessa människors öde får en alldeles särskildt tragisk prägel, då man betänker allt arbetes egentliga natur och ändamål, nämligen att skapa välstånd, högre kultur och ökade lyckomöjligheter.

De kroppsarbetande lagren sträfva ju, med sammanlutningen som sitt förnämsta medel, att förminska dessa industrialismens faror, som kunna beröfva dem deras enda egendom, arbetskraften, men äfven inom öfriga samhällslager inser man ju numera öfverallt, att dessa för hela samhällets skull måste bekämpas.

Skyddslagstiftning med tillhörande yrkesinspektion är ett af medlen härtill, ett medel, som redan gjort mycket stor nytta. Och ehuru svårigheterna för en verkligt effektiv skyddslagstiftning äro många och stora, då ju här en mängd olika omständigheter spela in, ex. tekniska svårigheter, kostnader, ovilja från en del arbetsgifvare o. s. v., torde man väl dock med säkerhet kunna vänta, att lagstiftningen i framtiden kommer att till arbetarnas fromma ingripa i hithörande förhållanden i långt större utsträckning än nu är fallet.

I vårt land föreligger för närvarande ett förslag till utsträckt skyddslagstiftning, utarbetadt af en kunglig kommitté på grundvalen af en internationell öfverenskommelse, fattad i Bern 1906.

Enligt detta förslag skulle i lag stadgas, att kvinna som användes till arbete i industriellt företag, som drivas i den omfattning, att där sysselsättas flere än tio arbetare, skall åtnjuta oafbruten ledighet från arbetet under minst elfva timmar hvarje dygn. I denna ledighet skall tiden mellan klockan tio på aftonen och klockan fem på morgonen ingå.

Förslaget riktas således mot nattarbete, men skulle icke gälla alla industriarbetare, utan endast kvinnorna. Förslagets verkan blefve naturligtvis af ekonomiska skäl den, att kvinnorna blefve helt och hållet utestängda från sådana industriella yrken, där nattarbete utföres, liksom de redan förut genom lag äro utestängda från arbete under jord i grufva eller stenbrott.

Kvinnans kroppsbyggnad är i genomsnitt svagare än mannens, och industriarbetarskorna ha ofta utom sitt förvärfvarsarbete ett ganska ansträngande husligt sådant. Då man vidare betänker vikten för det kommande släktet dels af att moderns hälsa ej allt för

mycket äfventyras, dels af att modern har tid och krafter att vårda och fostra sina barn, kan det ju tyckas, som om intet annat än godt kunde vara att säga om lagbestämmelser, som helt enkelt hindra kvinnorna från att ut sättas för åtminstone några af industrialismens faror.

Men vid närmare eftertanke finner man, att saken ej är så enkel.

Genom en särskild skyddslag för kvinnorna komma dessa nämligen under nuvarande förhållanden att så att säga klämmas mellan två motsatta principer.

Å ena sidan förutsättes, att kvinnorna egentligen icke behöfva och icke böra söka sig annat arbete än det husliga, hvilket de i regel under hela sitt lif böra utföra som medlemmar i en familj, för hvars direkta penningbehof någon annan sörjer.

Men å andra sidan kunna kvinnor så väl som män ha skyldighet, att icke endast försörja sig själfva utan äfven anhöriga. Och detta gäller icke endast de ogifta kvinnorna och änkorna utan äfven många gifta, om t. ex. mannen är sjuk, arbetslös eller oordentlig eller helt enkelt har för knapp aflöning för familjens behof. Och då det husliga arbetet numera icke på långt när räcker till för kvinnornas förvärfvsbehof, måste många af dem med eller mot sin vilja söka sin utkomst inom industrien.

Men kvinnans ställning på arbetsmarknaden måste ovillkorligen försämrans genom att en del yrken genom lag stängas för henne. Trängseln inom de återstående blir större, och med ökad trängsel följer sämre arbetsvillkor, i all synnerhet lägre löner, och med allt för låga löner följa nödvändigtvis lefnadsförhållanden, som måste undergräfvat hälsa och krafter. Undernäring, trångboddhet, snusk, äro saker som icke kunna undvikas af allt för illa aflönade människor. Därtill komma i synnerhet för unga kvinnor allehanda moraliska faror.

En minskning af kvinnornas förvärfvs möjligheter utomhus måste naturligtvis t. ex. öka den redan förut stora kvinnoskara, som sysslar med s. k. hemarbete, d. v. s. sömnad, trikåstickning m. m., som i hemmen utföras för butiker. Och den i Stockholm nyligen anordnade hemarbetsutställningen bar vittnesbörd om de allt annat än tillfredsställande förhållanden, hvarunder en stor del af dylikt arbete utföres. Orimligt långa, ofta långt in på natten utsträckta arbetstider, dåliga arbetslokaler och låga löner äro vanliga företeelser inom hemarbetet.

Däremot skulle det nu föreliggande lagförslaget angående nattarbete utestänga kvinnan från t. ex. typografyrket, ett yrke, där nattarbete motväges af andra gynnsamma förhållanden, särskildt de relativt höga lönerna, som sätta den kvinnliga typografen i stånd att föra ett på det hela taget mera hygieniskt tillfredsställande lif än många kvinnor i yrken, där »skydd» ej kan ifrågakomma.

Från kvinnorna själfva ha också många gånger

både i vårt land och i andra länder protester höjts mot en lagstiftning, som beröfvar den vuxna kvinnan hennes rätt att själf bestämma öfver sin arbetskraft och använda den så som hon i det speciella fallet anser fördelaktigast. Särskildt har Fredrika Bremerförbundet uttalat sig i denna riktning, och på den år 1907 i Stockholm hållna socialdemokratiska kvinnokonferensen fattades en resolution mot särskild skyddslagstiftning för kvinnor, hvarjämte den typografiska kvinnoklubben opponerat sig särskildt mot nattarbetsförbud. Det är således kvinnor, som måste anses besitta en grundlig kännedom om hithörande förhållanden, som yttrat sig. Och sådana röster borde ej lämnas obeaktade af vederbörande. Glädjande nog synes också den kommitté, som i enlighet med gifvet uppdrag utarbetat förslaget om förbud för nattarbete, själf hysa starka tvifvel om nyttan och behofvet af åtminstone denna form af skyddslag för kvinnor, enligt hvad som framgår af den skrifvelse till konungen, hvarmed förslaget öfverlämnas. I denna kommitté representeras den hygieniska sakkunskapen af förste stadsläkaren i Stockholm doktor Ivar Andersson. Mot denna kommitténs ståndpunkt har en medlem, kommerserådet Pihlgren, reserverat sig. I sin reservation framhåller hr Pihlgren hufvudsakligen de olägenheter för familjelifvet och barnens vård, som skulle följa däraf, att en gift kvinna icke vore tillförsäkrad den i förslaget anbefallda hvilotiden. Men detta skäl kan ju först och främst ej tillämpas på ogifta kvinnor och gifta kvinnor med vuxna barn. Gifta kvinnor med små barn torde väl ej annat än som nödfallsutväg tillgripa sådant arbete. Och äfven nödfallsutvägar böra stå öppna. Ett högt betaldt nattarbete kan f. ö. sätta en mor i stånd att betala pålitlig hjälp i hemmet och därför vara att föredraga framför t. ex. illa betaldt hemarbete, som dessutom också ofta måste utsträckas till natten.

Herr Pihlgren anför vidare i sin reservation, att statistiken från de länder där förbud för nattarbete bland kvinnor sedan någon längre tid finnes till, skulle visa ett gynnsamt inflytande af detta förbud.

Att på grund af minskade dödlighetstal härvidlag draga några säkra slutsatser torde emellertid vara ganska vanskligt, då ju en hel del andra förhållanden såsom förbättrade arbetsmetoder och högre löner kunna spela in. En statistisk uppgift, som pekar i motsatt riktning, återfinnes i sista häftet — n:o 4 år 1907 — af Sv. Nationalföreningens mot tuberkulos kvartalskrift, hvaraf framgår, att de kvinnliga typograferna äro relativt mindre angripna af lungsot än sina man-

liga kolleger. Och lungsoten är ju en sjukdom, hvars utbredning i det stora hela är temligen proportionel mot hygieniska missförhållanden. Och ehuru nattarbete naturligtvis måste anses som ansträngande och ohygieniskt för både män och kvinnor, kan man ej så utan vidare antaga, att det måste verka så speciellt skadligt för kvinnorna, då man besinnar, att nattarbete i mycket stor utsträckning utföres af kvinnor på andra håll än inom industrien.

Inom det af ålder som särdeles kvinnligt ansedda sjuksköterskeyrket kan nattarbete helt enkelt ej undvikas, likaså ej inom barnmorskeyrket, ehuru det här förekommer mer oregelbundet.

Äfven uppapperskor, sömmerskor och modister under »säsong», skurgummor på restauranter och vissa arbetslokaler utföra nattarbete. Dessa skulle ej beröras af lagen, ej heller kvinnor anställda i verkstäder med mindre än tio arbetare. Lagen skulle därför knappast åstadkomma annat än att hindra kvinnorna från det bäst aflönade nattarbetet. Det illa lönade blefve kvar.

Ingen bör emellertid tro, att de, som opponera sig mot särskild skyddslagstiftning för kvinnor, skulle anse det önskvärdt eller ens lämpligt att kvinnor i allmänhet egna sig åt så tungt arbete som möjligt eller att de industriarbetande kvinnornas ställning ej behöfver förbättras.

Förbättring är för visso af nöden, men vägen dit måste sökas på annat håll.

Ett medel härtill är utan tvifvel ökade tillfällen till yrkesutbildning för obemedlade unga kvinnor. Nödvändig är också en omfattande skyddslagstiftning, som hindrar öfveranstängning af minderåriga och som i möjligaste mån minskar yrkesfarorna för både män och kvinnor.

Lika nödvändig är en lagstadgad maximiarbetsdag för män och kvinnor, mer och mer närmande sig den af arbetarpartiet uppsatta 8-timmarsdagen, hvarjämte höjda löner för både män och kvinnor naturligtvis hör till det viktigaste af allt för arbetarefamiljens välbefinnande.

Fullt tillfredsställande lefnadsvilkor torde väl de arbetande kvinnorna komma att nå först i samband med en genomgripande omdaning af nu rådande förhållanden af den art, att den kroppsarbetande klassens ställning i sin helhet höjes.

Endast därigenom kunna vi komma därhän, att vi till den gamla satsen »arbete befordrar hälsa och välstånd» också kunna tillfoga orden: för dem som arbeta!

ALMA SUNDQUIST.

En ny princip genomförd vid aflöning af män och kvinnor i statstjänst.

Vakna, utvecklade kvinnor hafva alltid djupt känt orättvisan af att kvinnors arbete, då det är af samma duglighet och effektivitet som mäns samt fordringarna på förbildning i lika mån äro uppfyllda, icke desto mindre betalas lägre än det motsvarande manliga. Frånsett det konstnärliga området (ex. stora kvinnliga författare) och en del arbetsområden, inom hvilka kvinnoarbetet tillsvidare har en exceptionell karaktär, som gifver det hvad en vetenskapsman benämnt »monopolvärde» (ex. kvinnliga läkare), torde det icke kunna erbjuda någon större svårighet att från hela Europa rent af med fingret utpeka de fall inom industri, handel, jordbruk, kommunal- och statstjänst, i hvilka kvinnor och män för samma arbete betalas samma lön.

Hvarför så är, det är ett stort kapitel för sig, kompliceradt och därför också svårt att utreda, nedslående och äfven rent af förödmjukande för oss, emedan felet delvis är — vårt eget. Men det hör ju icke nu hit.

Skola vi någonsin komma till rättvisa härvidlag, så måste det väl vara i den arbetsgifvares tjänst, hvilken vi kunna göra anspråk på böra vara mönsterarbetsgifvaren framför andra, nämligen *staten*. Ty *staten* bör ju opartiskt tillämpa samma aflöningsprincip på alla de i dess tjänst anställda, *staten* bör ju i motsats till den enskilde arbetsgifvaren frånse att kvinnorna lärt sig konsten att inskränka sina lefnads- och kulturbehof i yttersta grad, frånse, att de kunna hafva tillskott till sitt uppehälle från hemmet o. d., och att de på dylika grunder kunnat komma till rätta med lägre lön än männen. När *staten* därför betalar t. ex. sina manliga och kvinnliga lärare olika, oaktadt de hafva samma utbildning och utföra samma arbete, då handlar *staten* efter synpunkter, som närma sig dem, hvilka följas inom den af den fria konkurrensens princip ledda privata arbetsgifvarevärlden. Och det kan icke vara annat än förkastligt, emedan *staten* verkligen måste och bör vara samhällets mönsterarbetsgifvare, därtill orättvist, emdan *staten* ingalunda eljes tillämpar dylika synpunkter vid aflöningen af sina tjänstemän.

Det tyckes vara ett i litteraturen om dessa ämnen allmänt erkänt faktum, att aflöningen i statstjänst rättar sig dels efter *behofvet*, naturligtvis icke efter det enskilda behofvet, utan efter genomsnittsbehofvet i hvarje tjänstemannagrupp, efter dennas sociala nivå, dels också efter kvaliteten af den *arbetsprestation*, som tjänstemannen väntas utföra. En del andra mindre betydelsefulla synpunkter finnas dessutom. Då nu emellertid kvinnor i *statens* tjänst i regeln betalas lägre än män, äfven i de fall då de prestera samma arbete, sker det på den grund, att de anses hafva mera begränsade, mindre *behof* än män i motsvarande lefnadsställning eller, med andra ord, att de anses kunna lefva billigare. Det är på denna falska grund så mycken orättvisa gjorts kvinnorna.

När därför för första gången, efter hvad jag tror, ett radikalt och genomgripande helt-om i ett redan

traditionellt blifvet, på dylik falsk grund byggt aflönings-system för en till flera tusenden uppgående kår af män och kvinnor i *statens* tjänst, folkskollärarkåren, göres, så är detta ur kvinnosynpunkt så pass märkligt, att nyheten om denna händelse icke bör stanna endast inom det lilla lands trånga gränser, där reformen blifvit gjord. Det var den kvinnliga valrätten och valbarhetens första land i Europa, som fick genomföra denna reform, äfven den ett uttryck för den radikaliserings i tänkesätten, som i Finland under de senaste åren ägt rum.

I det förslag till en länge fordrad lönereglering för den i Finlands landskommuner anställda folkskollärarpersonalen, som af Öfverstyrelsen för skolväsendet öfverlämnades till regeringen, föreslog Öfverstyrelsen, att hvarje *ogift lärare och lärarinna* skulle åtnjuta samma grundlön samt hvarje *gift lärare*, och sådan *lärarinna, som vore enka och hade barn att försörja* eller som, ehuru gift, vore familjens *enda försörjare*, skulle åtnjuta samma grundlön. Ålderstilläggen skulle likaså utgå i olika storlek för dessa båda kategorier. Regeringen upptog ofvan refererade förslag, och den till landtdagen öfverlämnade k. propositionen blef sålunda byggd på *likställighetsprincipen*, modifierad efter den af *familjeförhållanden betingade olikheten i lefnadskostnader* (»behofsprincipen»).

Landtdagen gick emellertid ännu längre i sträfvan efter största möjliga rättvisa. Dess s. k. stora utskott ansåg, att ingående af äktenskap *i och för sig* icke borde gifva anledning till erhållande af högre lön, utan att denna borde betalas endast åt sådana lärare och lärarinnor, som hafva ett eller flera *barn* och äro sina familjers hufvudsakliga *försörjare*. Landtdagens slutliga beslut, fattadt i slutet af sistlidne oktober månad, blef i enlighet härmed följande:

Det af statsmedel till folkskollärarepersonalens på landet aflöning utgående bidrag skall från ingången af år 1908 utgöra 900 mark för såväl manlig som kvinnlig lärare; men denna allmänna grundlön höjes till 1,100 mark för lärare och lärarinna, som är eller varit gift, är sin familjs hufvudsakliga försörjare och har ett eller flera barn.

Lönetillskotten efter 5, 10, 15 och 20 års tjänst utgå till ett belopp af 180 mark, om grundlönen är 900 mark, och 220 mark, om grundlönen är 1,100 mark.

Det kan vara af intresse att höra, att det till stor del var de kvinnliga representanterna, som fingo regeringspropositionen ändrad på så sätt, att det blef egenskapen af familjeförsörjare, som hufvudsakligen kommer att afgöra inträdet i högre lönekategori. Genom dessa bestämmelser komma sålunda t. ex. icke två makar, hvilka båda innehafva tjänst, att, oaktadt de hafva barn, erhålla högre lön, enär ingendera af dem är familjens hufvudförsörjare. Icke heller en gift lärare, som är barnlös, erhåller högre lön, oaktadt han är familjens hufvudförsörjare. En gift lärarinna med barn däremot, hvars man t. ex. af obotlig sjukdom är urständsat till arbete, tillhör den högre lönekategorin o. s. v. Det skulle blifva för långt att kommentera och motivera dessa fall. Det kan ju vid första

anblicken synas, som om dessa kombinationer voro mycket invecklade. Så klart som principen emellertid är uttalad, bör tillämpningen icke väcka några svårigheter, än mindre då det därjämte, för undvikande af alltför många ändringar hit och dit, beslutits, att den, som en gång tillagts förhöjd grundlön, får behålla denna under sin återstående tjänstetid.

*

Nu kan jag förstå, att flera läsare fråga sig: Hvar är då principen »lika lön för lika arbete»? I finska landtdagen sitta ju kvinnor. Bättre än så ha de således icke lyckats genomföra en af kvinnorörelsens grundprinciper!

Nej det var den *praktiskt-sociala* synpunkten, som segrade. Jag bör emellertid tillägga, att vid behandlingen af

folkskollärarens lönefråga närvaron af kvinnliga representanter i landtdagen faktiskt i hög grad gjorde sig kännbar. Flera af dem, i synnerhet kvinnosakens båda kända hufvudledare i vårt land, fröknarna Alexandra Gripenberg och Lucina Hagman, kämpade varmt och ihärdigt för principen »lika lön för lika arbete», oberoende af försörjningssynpunkten, och fingo härvid starkt understöd af många män. Striden mellan dem och »behovsprincipens» anhängare var stundom t. o. m. rätt hetsig, och därjämte i fråga om kvinnors deltagande i det parlamentariska lifvet, mycket intressant.

Utrymmet torde dock förbjuda mig att närmare ingå därpå.

Helsingfors, den 1 dec. 1907.

HEDVIG GEBHARD.

J. G. Richert och den svenska kvinnosaken.

Folk, som väl slagit i sig sin »stora Odbner», erinna sig kanske, att ofvanstående namn står i samband med det första förslag till representationsreform, som framlades vid någon af 1800-talets riksdagar, nämligen den af 1830. Förslaget, som gick ut på enkammersystem efter norskt mönster, d. v. s. en »nämnd», vald af och inom en annan, framlades af dåtidens S. A. Hedin, nämligen grefve Carl Henrik Anckarsvärd — den nutida partihöfdingen lik i spirituell och sarkastisk vältalighet men honom underlägsen i idealitet. Dess egentlige upphofsman kunde icke själf få framlägga det, enär han såsom »ofrälse ståndsperson på landet» inte rymdes i den dåtida ståndsförfattningens Prokrustessäng och alltså icke kunde få någon plats i riksdagen. Det hade sig nog i allmänhet icke så lätt att få in Johan Gabriel Richert i något af de trånga fack med påklustrade etiketter, där partityranniet, då som nu, älskar att stoppa undan de själfständiga och varmhjärtade naturerna, som så lätt falla dagspolitiken besvärliga med sina oberäkneligheter. Ett exempel härpå från vår egen tid erbjuder Richerts dotterson, Harald Hjärne, i åsikter merendels morfaderns diametrala motsats, skeptisk och kritisk, där den gamle var naiv och »troende», men faktiskt både i fråga om känsla och rakryggad originalitet hans rättmätiga afkomling.

J. Richert, liberalismens osynlige partichef och dess starkaste jurist i 1800-talets Sverige, hade i själfva verket kunnat bli både justitieborgmästare i Göteborg, juris professor i Lund, justitieombudsman, justitieråd och justitie statsminister — det sista mer än en gång — men föredrog icke utan sin släng af äkta svensk »förnämhet», att vara den förste i byn framför att bli »den andre i Rom». D. v. s., med undantag af de 24 år, sammansatta af skilda repriser, då han såsom ledamot af den 1810 tillsatta lagkommittéen måste vistas i Stockholm för att revidera och omarbete 1734 års lag, förblef han hela sitt lif »härads höfdingen på Trufve», en västgöotalagman i den gamla goda stilen, odeladt aktad och älskad af den

landsända, där han och hela hans släkt haft till uppgift att upprätthålla frid och rätt. Det berättas, att Richert aldrig vid ens det obetydligaste ting uppträdde annat än i full uniform med nordstjärnan på bröstet — ett drag af själfaktning och aktning för ämbetet, som är betecknande för hans i egentligaste mening ridderliga natur.

Denna ridderlighet yttrar sig icke minst i hans uppträdande som lagstiftare. Han framträder därvidlag som en slags personifikation af den 16:de paragrafen i vår regeringsform, denna den svenska frihetens Magna Charta, där ordalagen i den medeltida landslagens kungäed: »konungen bör rätt och sanning styrka och befordra, vrängvisa och orätt hindra och förbjuda, ingen fördärfva eller fördärfva låta» etc. smält tillsammans med upplysningstidens toleransidéer: »ingens samvete tvinga eller tvinga låta, utan skydda hvar och en vid en fri utöfning af sin religion, såvidt han därigenom icke störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer».

Det är helt enkelt revolutionens humanitetstankar sammansmälta med de urgamla germanska rättsidéerna, som bilda grunddragen i den liberalism, hvilken i Geijer och Richert har sina ädlaste representanter. Det är deras förtjänst, att den svenska medelklassliberalismen fick en nationell och religiös prägel i st. för en fransk och ateistisk, och att den därigenom öfver hufvud kunde tränga igenom i vårt land. Richert har härvid för vår uppfattning af allmän lag gjort ungefär detsamma som Geijer för vår uppfattning af statsrätt och grundlag. Det skulle emellertid föra oss för långt att här närmare ingå på detta, och jag tar mig därför friheten att hänvisa till K. Warburgs lefnadsteckning öfver J. G. Richert (1905) och min egen öfver Geijer (1907).

J. G. Richert kan i själfva verket sägas ha varit själen i det arbete, som under 1800-talet pågått för att bringa vårt urgamla rättsväsende i någon samklang med moderna humanitetsidéer; och vår 1864 utfärdade nya strafflag kan till mycket stor del sägas vara hans verk.

Det är icke heller hans fel om vi tills dato sakna en fullständig ny civillag. Skulden faller därvid på de trängsinta byråkrater, exempelvis justitiestatsministern Matthias Rosenblad, hvilka gjorde sitt bästa att förhindra allt nytt och därför sökte slå ihjäl partiella reformer med krafvet på hela dylika och hela reformer med krafvet på partiella. »Es ist eine alte Geschichte und wird doch immer neu».

Lyckligtvis kunde man dock inte alldeles slå ihjäl alla reformförslag, och till de få, där Richerts mening omsider segrade, höra de bekanta lagarna om den lika arfsrätten och giftorätten för man och kvinna 1844 och lagen om ogift kvinnas myndighet af 1858. Oskar I:s andel i dessa lagar har man länge känt och uppskattat, men att Richert är deras egentlige upphofsman och att han äfven såsom kunungens förutvarande lärare i juridik härvid direkt inverkat på dennes åskådning — det hör till de glömda bladen i den svenska kvinnosakens historia. Antagligen har glömskan berott därpå, att juristens arbete, såsom det för den stora allmänheten mindre lättbegripliga, oftare förbises än statsmannens, hvars verksamhet är synligare, men oftast grundar sig på det juridiska, ungefär som arkivarien hvilken upptäcker de gamla papperen, oftast blir glömd för historieskrifvaren, som bearbetar dem.

Några drag af de »kvinnliga» lagfrågornas historia torde här vara på sin plats. Lagkommittén, som började sitt arbete 1811, och där Richert trots sin ungdom alltifrån 1813 utgjort själen, hade sitt förslag färdigt 1826. Hvad beträffar den del därpå, som gäller den lika arfsrätten, så behandlades detta både vid riksdagarna 1828—30 och 1834—35, men föll då med två stånd mot två — naturligt nog, eftersom det egentligen gällde endast adeln och bönderna. Prästerskapet hade redan den lika arfsrätten enligt Johan III:s privilegier 1569 och borgarståndet enligt stadslagen af 1350. Motståndet hvilade i allmänhet på samma skäl, hvarpå olikheten från början grundat sig, nämligen fruktan för att jordegendomen genom döttrarnas giftermål skulle gå ur släkten och jorden styckas till den grad, att smålotterna inte skulle kunna föda en familj, s. k. »obesutenhet». Det var detta sista skäl, hvarpå Geijer, som 1829 befann sig på höjdpunkten af sin konservativa period, hade grundadt sitt afslagsyrkande, där han bl. a. om den gamla arfslagen fällde de betecknande orden: »dess orättvisa, om den finnes, kännes ej». Det är tydligen inte männen, som skon klämmer, när det gäller kvinnofrågor! — 1840 gick reformen igenom i de ofrälse stånden, men vann ej konungens bifall, naturligt nog på grund af Rosenblads sega motstånd. Hans åsikter i frågan äro alltför betecknande, för att vi inte här skulle citera en bit ur ett hans tal i Vetenskapsakademien 1840:

»Man älskar den jordtorfva, där man är född och uppfödd: Från denna känsla har kärleken till fäderneslandet sin upprinnelse. Sonen, alltsom ålder och krafter tilltaga, biträder fadern vid jordens bruk, vid de därvid ofta förefallande tunga arbeten, i köld och hetta, under det dottern sitter i den varma stugan, sysselsatt med lätta göromål. Sonen utgår i den åldrige faderns ställe till fosterlandets försvar, då dottern lever i lugnet. Fadern öfverlåter på ålderdomen sin jord till sin son, mera säker

om ett ömt bemötande af den, som han gifvit tillvarelse, som han själf uppfostrat och handledt, än af den, som icke står med honom i annan förbindelse, än att han äktat hans dotter. Denna lag har för sig seklers häfd. Icke önskar svenska folket rubbning däruti. Den skulle tillintetgöra det hopp, ja, det rättmätiga anspråk, söner nu äga, att bibehållas vid de rättigheter, lagen dem nu tillägger och förfäder i sekler ägt». — — —

1844 gick frågan äfven igenom i de tre ofrälse stånden, trots Reuterdahls försök att föra prästeståndet till förnuft». Inom adeln förespådde man däremot såsom resultat af den lika arfsrätten en demokrati, som skulle leda till — republik och ett sjunkande af folkets intellektuella tillstånd! Och ridderskapet anhöll, att K. M:t inte måtte fästa afseende vid de ofrälse yrkande, enär frälsemännens arfs- och giftorätt vore en *förmån* och en *rättighet* för dem! Äfven inom regeringen voro meningarna mycket delade. Föredraganden, Staël von Holstein, ansåg icke någon egentlig fara vara för handen, men afstyrkte sanktion för närvarande, då förslaget *icke gällde någon materiell fördel för det allmänna, utan endast gällde erkännandet af ett rättsbegrepp rörande vissa medborgares enskilda förhållanden, men en del af dem, hvilka lagen anginge och hvilka skulle få densamma tillgodonjuta, förklarar sig ej åstunda lagändringen*. Jag har kursiverat dessa ord, som så slående påminna om Dostojevskis uttryck: »det är förunderligt, med hvilket tålmod man bär andras olyckor!» Hade väl adelns och böndernas *hustrur* och *döttrar* någonsin blifvit tillfrågade, om de åstundade lagändringen?

Oskar I gjorde emellertid slag i saken, och Richert skrifer i sin glädje däröfver: »Han rättfärdigade sina vänners förhoppningar och ådagalade ett politiskt mod, som hans ovänner ej väntat men säkert skola frukta, när första raseriet gått öfver; ty för närvarande är det så stort, att de hvarken tänka eller styra sig».

I själfva verket var detta, som Warburg säger, den *första stora, reella segern* för lagkommittéens idéer.

En annan seger var genomdrifvandet af ogift kvinnas myndighet, fast denna fick en ännu längre historia än den lika arfsrätten. Man hade 1814 försiktigt nog föreslagit 30 år som myndighetsålder, men i 1826 års förslag sattes denna till 25 år, med följande motivering:

»Om det icke kan nekas, att kvinnan genom den uppfostran hon åtnjuter inom en trängare huslig krets, måste längre än mannen sakna den erfarenhet, som fordras för att sköta yttre angelägenheter, följer därpå likväl icke att denna erfarenhet alltid skall brista henne. — Visserligen kan det anmärkas, att kvinnan födes till ett slags beroende af mannen och att det bör räcka hela hennes lefnad igenom, men man får ej förgäta, att detta beroende, om det ej skall förlora sitt syftemål, måste vara själfvaldt hos kvinnan, ifrån den ålder, då hennes bildning blifvit fulländad.»

Och den sålunda föreslagna myndigheten skulle inte omfatta endast förfogandet öfver förmögenheten utan också öfver hjärta och hand, d. v. s. myndig kvinna skulle icke behöfva stå under giftoman. Domstolarna afstyrkte, som bekant, såväl det ena som det andra, myndigheten, bland annat med den nog inte så alldeles vansinniga motive-

Lediga platser

inom alla områden af för kvinnor lämpligt arbete annonseras fördelaktigast i Dagny, hvilken, som tidning för svenska kvinnorörelsen, torde erhålla den mest vidsträckta spridning landet rundt.

ringen, att kvinnan efter nu rådande ordning utan försakelse trädde ur beroendet af föräldrarna in under mannens målsmansskap, men att hon icke gärna skulle tolerera detta, om hon förut varit själfrådande samt att konsekvenserna af kvinnans myndighet vore hennes tillträde till ämbeten och politiska rättigheter. Och hvad befrielsen från giftomannarätten angår, så förklarade högsta domstolen den obefogad, enär »erfarenheten ådagalagt, att i allmänhet kvinnan, ehuru i andra ämnen framkommen till stadga och urskiljning, likväl saknar den världskänedom, som erfordras för beslut af den vikt, att det afgör hennes välfärd för lifstiden».

Den lagberedning, som på 1840-talet efterträdde den gamla lagkommittéen, intog en mindre liberal ståndpunkt än denna i fråga om myndigheten, i det att den endast ville förklara ogift kvinna berättigad att råda öfver sin *ärliga inkomst*, hvarvid dock förmyndaren borde tillse, att ej så mycket af denna inkomst tillgrepes, att kvinnan kunde komma att sakna hvad för hennes framtida bärgning tarvades. Richert reserverade sig naturligtvis mot detta njugga förslag, under påpekande af, att det kunde vara godt nog att trösta rika kvinnor öfver förödmjukelsen att anses oskickliga att förvalta sin egendom, men att det icke öppnade någon utväg för den mindre bemedlade kvinnan att bereda sig en själfständig bärgning genom nedläggande af sin ringare förmögenhet i nyttiga företag efter eget val. Han föreslog därför såsom öfvergångsstadgande det i Norge praktiserade sättet: att myndig kvinna vid sitt gods förvaltning biträdes af god man, som hade att tillse, att hon ej förslösade sin egendom. Detta var 1847.

Som vi finna, hade myndighetsförslaget så pass mycket fördom att bekämpa, att den kraftiga agitation, som

Fredrika Bremer på 1850-talet bedref genom Hertha, godt kunde behöfvas. Som vi veta, genomdrefs äntligen ogift kvinnas myndighet vid 25 år 1858, dock med villkor af anmälan inför domstol. 1863 bortföll villkoret, men först 1872 befriades hon från giftomannarätten (adlig kvinna först 1882!) och den nu gällande myndighetslagen är af så sent datum som 1884. Detta fast Richert redan 1847 hade ansett sig kunnat påstå, att kvinnans bildning gjort så betydliga framsteg, »att hon numera i sundt vett och klok beräkning torde kunna i allmänhet mäta sig med den stora mängden af andra könet!»

Äfven i andra till kvinnointressena hörande frågor var Richert före sin tid. I lagkommittéförslaget af 1826 sökte man underlätta ernående af skillsmäska mellan makar, som mot hvarandra hyste vedervilja, emedan man, bl. a. just för barnens skull, icke borde »genom yttre tvång sammanhålla en förening som till *sitt egentliga väsende* redan i själfva verket var upphäfd». Man bör observera detta fullt moderna betonande af kärleken såsom det konstituerande för äktenskapet! — Lika mycket före sin tid var den af Richert påverkade kommittéen också i sitt yrkande på samma straff för äktenskapsbrott af man och kvinna, något som föreföll en samtida schartauansk jurist bero på en »abstraktionernas inkräkning på det sunda människovettet!» Äfven oäkta barns arfsrätt efter moder är det Richerts förtjänst att ha infört i svensk lagstiftning.

Som vi se, är detta en meritlista som gör, att Sveriges kvinnor godt kunna räkna Johan Gabriel Richert bland de män, som mest arbetat på att hägna deras rätt och frid. Och vi förstå godt de ord, som efter hans död fälldes om den gamle »häradshöfdingen på Trufve» — nämligen att »i den atmosfär, som omgaf honom, trifdes intet lågt och orent».

LYDIA WAHLSTRÖM.

Det är ej nog med att en veckotidning sådan som Dagny nu existerar och kan föra kvinnornas talan — makt bakom ordet, se där, hvad som behöfs, och denna makt vinnes endast, om Dagny blir ett språkrör för tiotusen och åter tiotusen prenumeranter bland Sveriges kvinnor.

Ekonomiska föreningen Dagny.

På ett möte i Landbruksakademiens hörsal den 20 december konstituerades Föreningen Dagny med ändamål att utgifva en veckotidning för den svenska kvinnorörelsen. Till den nya föreningens ekonomidirektör utsågs fröken Stina Quint. Öfriga ledamöter i styrelsen blefvo frökarna Staël von Holstein, H. Sidner och S. Björklund med fru L. Hellström och fröken S. Leijonhufvud som suppleanter.

Till representanter för Fredrika Bremer-förbundet hade

af dess styrelse förut valts fru A. Montelius och doktor L. Wahlström med fröken A. Thorstenson som suppleant. Till tidningens redaktör utsågs fröken Ellen Kleman.

Listor för andelsteckning äro ännu utelöpande och uppmanas för tidningen intresserade personer att snarast möjligt teckna andelar. Andel lyder å ett belopp af kr. 20: —. Listor finnas tillgängliga å tidningens expedition, 54 Drottninggatan. Tecknad andel bör inbetalas inom den 15 febr. 1908.

PRENUMERATIONSANMÄLAN.

Det är med ett rop på samling, på en fast och stark sammanslutning af svenska kvinnor, som Dagny här framlägger sitt program.

Kvinnorörelsen växer sig för snart sagdt hvarje dag starkare, nya tankar och nya mål ställas upp under den gradvis skeende utvecklingens gång.

Större likställighet med mannen, nya arbetsområden, kommunal rösträtt och valbarhet, om än med vissa inskränkningar, beteckna landvinningar för kvinnan. Men allt detta är ändå endast en bit af vägen.

Andra viktiga frågor vänta ännu sin lösning. Den största och betydelsefullaste af dem, den, som i själfva verket i sig bär lösningen af alla de andra, frågan om politiska rättigheter för svensk kvinna på samma grundval och i samma utsträckning som för svensk man, står främst på dagordningen. Hvad det nya året i denna viktiga sak kommer att bringa oss, veta vi icke. Men vi veta, att det är genom en fast och enig sammanslutning i rösträttsarbetet, som kvinnorna lyckats göra sig hörda och bringa frågan i det framskjutna läge, där den nu befinner sig.

Med blicken klar för att endast i liknande enig sammanslutning ligger möjligheten att nå fram till föresatta mål, framträder Dagny med ordet *samling* främst på sitt program.

Höjd öfver parti- och klassintressen vill Dagny verka för kvinnornas höjande i socialt, politiskt och etiskt, såväl som i rättsligt och ekonomiskt hänseende, upptaga till behandling och utredning för kvinnorna viktiga och aktuella frågor, objektivt påpeka missförhållanden, och, där så är nödigt, kämpa mot fördomar och orättvisor. Vid sidan af principuttalanden

i diverse kvinnofrågor och spörsmål för dagen kommer tidningen att lämna politiska öfversikter, kortare historiska uppsatser, minnesteckningar, biografier och nekrologer, litterära öfversikter, litteraturanmälningar och kritiker, kåserier i dagsfrågor och utländska korrespondensartiklar. Genom benägen medverkan af flera framstående kvinnliga pennor ser sig tidningen i stånd att utlofva sakliga utredningar, betydelsefulla inlägg samt intressanta och roande uppsatser i olika ämnen.

Bland de personer, som lofvat ställa sina pennor till tidningens förfogande märkas: *Gertrud Adelborg, Signe Bergman, Hilma Borelius, Emilia Broomé, Frigga Carlberg, Lotten Dahlgren, Ellen Hagen, Kerstin Hesselgren, Ann-Margret Holmgren, Kerstin Hård af Segerstad, Anna Höjer, Anna Kleman, Sigrid Leijonhufvud, Gurli Linder, Anna Lindhagen, Agda Montelius, Anna M. Roos, Anna Rylander, Hilda Sachs, Hilma Söderberg, Elna Tenow, Lydia Wahlström, Anna Whitlock.*

Dagny utkommer hvarje torsdag i ett häfte på 12 à 16 sidor.

Tidningens pris, postarvode inberäknadt, är för helt år kr. 4: 50, halft år kr. 2: 50, ett kvartal kr. 1: 25. Lösnummer 10 öre.

Prenumeration sker å närmaste postanstalt eller bokhandel.

Annonser mottagas å tidningens expedition, 51 Mäster Samuelsgatan, Stockholm.

I alla redaktionella angelägenheter torde man hänvända sig till redaktören, fröken Ellen Kleman, under expeditionens adress.

Redaktionen.

En återblick.

När *veckotidningen* Dagny nu utsänder sitt första nummer, söka tankarna helt naturligt tillbaka till den långa följd af år, under hvilken *tidskriften* Dagny fört kvinnornas talan. Gå vi då tillbaka till dess första utgifningsår, 1886, finna vi dock, att begynnelseträden icke där har sitt fäste. Dagny tog det året upp arvet efter *Tidskrift för hemmet*, som år 1859 utsände sin första årgång under fru S. Adlersparres ledning. Det är med en känsla, lika mycket af beundran som intresse, som man nu, nära femtio år efteråt, kan läsa dessa uttalanden och inlägg i kvinnofrågor. Att de synpunkter och önskemål, som då fördes fram, nog syntes den tidens fäder och lagstiftare fullt så revolutionerande som någonsin frågan om politisk rösträtt för kvinnor ännu förefaller mången, det visar sig nogsamman i de uttalanden, som Esselde, fru Adlersparre, hade att bemöta i *Tidskrift för hemmet*. Det är också med ett inre litet löje man återfinner ståndpunkter och argumenter hos den tidens motståndare mot kvinnorörelsen, som t. o. m. i formuleringen

nästan sammanfalla med våra nutida antagonisters, antingen det nu gällde så pass enkla saker, som att kvinnorna skulle få lära sig att stafva och skriva svenska språket felfritt, eller något af en så helt annan innebörd som giftomannarätten. Men hvad det nu än var, som upptogs till debatt, med vidsynt och klar blick och med en penna, lika fin, som där det behöfdes — uddig — förde fru Adlersparre den svenska kvinnans talan. Undervisningsfrågor, äktenskapslagar, kvinnans sociala ställning — det är hela den svenska kvinnorörelsens början och första utveckling vi här kunna följa.

År 1886 uppgick *Tidskrift för hemmet* i det nybildade Fredrika Bremer-förbundets tidskrift, Dagny, de första åren ännu under fru Adlersparres ledning, därefter under två år med fru Amanda Kerfstedt såsom redaktis. Sedan år 1891 är det fröken Lotten Dahlgren, som redigerat tidningen. Med sakrikhet och aldrig svikande intresse har Dagny under hela denna tid följt kvinnorörelsens utveckling och gjort uttalanden

Ju större spridning

Dagny erhåller, med desto mer bemyndigande kan den föra den svenska kvinnorörelsens talan och för densamma kräva gehör. Prenumerera därför själf på Dagny och verka för spridningen af den i Eder omgivning.

och inlägg i frågor på dagordningen. Vid sidan däraf har fröken Dahlgrens starkt litterära intressen tagit sig uttryck i en fyllig och väl redigerad litteraturafdelning. Det förhållande, att Dagny sedan två år tillbaka uppburit ett statsanslag af 1,000 kr. årligen, visar, hvilken erkänd ställning Dagny under denna tid vunnit.

Det är under en tidsperiod af nära femtio år, som

Tidskrift för hemmet och Dagny fört de svenska kvinnornas talan. Stora och genomgripande hafva de förändringar varit, som denna tidrymd innesluter. Våga vi hoppas, att utvecklingen inom en ej alltför aflägsen framtid skall bringa till mognad den skörd, som spirar ur det förflutnas sådd?

Kvinnan på arbetsmarknaden.

Kvinnliga kontorister.

Fredrika Bremer uttalade för femtio år sedan i sin roman *Herta* den tanken: »Är det ej underligt, att man alltid frågar gossar, hvad de vilja blifva, hvad de hafva håg och fallenhet för, och ger dem sedan tillfälle att lära eller utveckla sig efter dessa böjelser, men att man aldrig gör så med flickor. De få icke själfva tänka eller välja yrke och lefnadsväg». De »öfverspända emancipationsidéer», som togo sig uttryck i *Hertha* möttes med det starkaste ogillande och en häpnande undran, om »naturens bok var för författarinnan en tillsluten skrift», om hon verkligen kunde mena, att kvinnor »skulle studera medecin och öfriga vetenskaper». (Herman Bjursten i Svenska posten). Ingen nutidsmänniska torde förundra sig öfver, att Fredrika Bremers kvinnosakskraf blifvit uppfyllda. I själfva verket finnas i våra dagars samhälle kvinnor snart sagt på alla områden. Men vid en flyktig tanke förefaller det måhända egendomligt, att inom en tidrymd af blott 50 år dessa idéer vunnit en så vidsträckt praktisk tillämpning, att hela det moderna lifvet präglats däraf. Säkert är det införandet och den alltjämt stegrade användningen af maskinkraft i stället för handkraft, som med naturnödvändighet ledt en sådan oerhörd stor kvantitet af kvinnlig arbetskraft in på nya banor. Det lönar sig icke längre att för hand inom hemmen tillverka produkter, som genom industriens utveckling kunna erhållas bättre och billigare på annat sätt. Genom detta sakförhållande har på jämförelsevis kort tid en kvinnornas massinvasion ägt rum på den arbetsmarknad, som förut innehafts af männen ensamma. Om den allmänna ekonomiska utvecklingen icke i så hög grad befordrat omdaning, hade säkerligen endast ett mindretal kvinnor med utpräglad håg och kallelse banat sig väg till s. k. manliga arbetsområden. Emellertid torde den alla samhällslager omfattande förändringen i kvinnans ställning, sedd i sitt orsakssammanhang, hafva en alltför afgjord karaktär af något oundvikligt, för att beklaganden härvidlag skulle kunna tjäna något till. Det är heller icke längre någon, som förnekar den ogifta kvinnans vare sig rätt eller skyldighet att själf förtjäna sitt uppehälle. Ett karaktäristiskt utslag af de förändrade förhållandena är, att många pensionskassor, som förut beviljat delägarnes ogifta döttrar pension ända till döddagar, ändrat sina bestämmelser därhän, att pensionen upphör vid uppnådd

myndighetsålder. Äfven en betydande del af de gifta kvinnorna arbeta utom hemmet, och inför förhållandenas tvång måste invändningarne förstummas. En mängd arbetsområden äro öppna för kvinnorna, men därmed har icke frågan om kvinnans ställning på arbetsmarknaden nått sin slutgiltiga lösning. Stora kategorier af kvinnor mötas i sin verksamhet af godtyckligt satta gränser för sina utvecklingsmöjligheter, systematiskt tillbakasättande och en bestämd tendens att utnyttja deras arbetskraft på de mest underordnade platserna och att hålla ner deras löner till det minsta möjliga. Särskildt torde detta vara fallet med på kontor arbetande kvinnor, beroende däraf, att tillgången på kvinnlig arbetskraft på detta område är nästan obegränsad, emedan särskild utbildning för erhållande af plats på kontor merändels icke fordras.

I allmänhet hafva de kvinnor, som äro anställda hos enskilda affärsmän, sämre aflöning och längre arbetstid än de, som arbeta i banker, försäkringsbolag och andra stora affärsföretag. En fördel i de förstnämndas förhållanden torde dock förefinnas, den, att den individuella dugligheten har mer möjlighet att göra sig gällande och röna erkännande å de mindre kontoren än å de större, där en talrik personal föranledt antagandet af ett bestämdt system för arbetets fördelning och betalning. I hvad mån de ofta dåliga arbetsvilkor, som bjudas kvinnorna i de enskilda affärsmännens tjänst böra skrivas på deras egenkap af kvinnor eller bero af förhållanden, som äfvenledes drabba deras manliga kamrater, torde vara hart när omöjligt att fastställa. Anskaffande af nödigt material för en undersökning af *den* frågan skulle i alla händelser vara mycket svårt och ytterst arbetsamt. De principer däremot, som ligga till grund för arbetsförhållandena inom de stora bolagen, äro däremot mycket lätta att komma på det klara med. Fastän gifvetvis hvarje affär har sitt system, kan man tryggt påstå, att det finnes gemensamma drag för dem alla, ehuru olika starkt prononcerade. Hvilka äro dessa typiska drag?

Personalen indelas efter kön i två stora kategorier. För männen en högre, för kvinnorna en lägre löneskala, eller, om inga fastställda löneskalor finnas, dock en konsekvent fullföljd princip, att arbete verkställt af kvinna alltid betalas betydligt lägre, än om samma arbete utförts af man. Det Napoleonska yttrandet om marskalk-

stafven i hvarje soldatrensel kan med en omskrifning tillämpas på samtliga de manliga tjänstemännen, ja, i många fall äfven på springpojkar. Kvinnornas möjlighet till avancement äro däremot mycket kringskurna. Ofta är det blott inom kassörfacket, som hon kan uppnå en metaframskjuten post. Naturligtvis påverkas arbetsfördelningen högst väsentligt af aflöningssystemet. I många fall gifves icke åt en kvinna den plats, hon är närmast berättigad till, emedan man icke kan och vill skapa den abnormala situationen, att en lägre aflönad person intar en öfverordnad ställning gent emot en, som åtnjuter högre löneförmåner. Härtill kommer, att den unge mannen ofta mottager alla möjliga impulser till att sätta sig in i och förkofra sig i ämnen, som tillhöra hans yrke — ja, ofta pekuniärt understöd härför, medan hans kvinnliga kamrat, såsom förutbestämd att icke nå öfver de nedre trappstegen, saknar all uppmuntran till utveckling. Det är under sådana förhållanden icke rättvist att, som ofta sker, jämföra de kvinnliga och manliga arbetsprestationerna för att bevisa kvinnornas underlägsenhet. Endast om utvecklingsmöjligheterna äro desamma, kan jämförelse rättvisligen äga rum. Det är måhända ej nog uppmärksamadt, detta, att kvinnornas lägre aflöning är mer än en blott penningfråga. Minskningen i den materiella valutan betyder för affärslifvets kvinnor också minskning i den ideella valutan — i utvecklingsmöjligheter, i ställning och anseende och i den arbetstrefnad, som sammanhänger med ett godt kamratskap. Taget i sin fulla bemärkelse innebär begreppet kamratskap med nödvändighet solidaritetskänsla, som återigen förutsätter intressegemenskap. Så länge män och kvinnor arbeta under vidt skilda villkor *kan* icke något verkligt kamratskap dem emellan förekomma med allt erkännande af möjligheten af vänskap och sympati i enskilda fall. Belysande för denna fråga är, att enligt samstämmigt vittnesbörd från olika medlemmar af folkskolelärarekåren, den förut rådande goda kamratandan mellan män och kvinnor inom denna kår märkbart försämrats, sedan genom den år 1906 beslutade löne regleringen principen lika lön för lika arbete upphäfts för deras vidkommande. De manliga och kvinnliga folkskolelärarna känna sig icke längre som medintressenter utan som konkurrenter. Att den införda skillnaden mellan männens och kvinnornas löner på detta område är jämförelsevis ytterst ringa förhindrar icke den nödvändiga följd: solidaritetskänslans försvinnande. Och dock finnes på detta område så många sammanbindande ideella intressen, som icke existera för affärslifvets män och kvinnor. Det är nog också inom detta senare gebit, som konkurrensen tager sig de mest osköna uttrycken.

Kvinnorna betraktas, i korthet uttryckt, som affärslifvets »kineser» som »äta ut» männen. Det beror ju på den kvinnliga partens individuella läggning, huru pass mycket trefnad och arbetsglädje, hon kan känna under samarbetet med sina så resonerande manliga konkurrenter, och huru pass stort fördrag hon har med manér, som äro präglade af denna uppfattning. Antingen nu inträdeslönen för kvinnor inom de stora affärsbolagen är omkring 600, 900 eller 1,000 kronor och högsta lönegraden ett under nuvarande lefnadskostnader obetydligt

belopp eller den »för ett fruntimmer» lysande lönen af 3,000 kronor eller något därutöfver, hvilken lön dock sällan uppnås, förr än en god del af ett människolif tillbragts inom samma affär, så gäller dock så godt som öfverallt, att kvinnorna *hvarken ekonomiskt eller i andra afseenden* äro likställda med männen.

Det är ju möjligt, att ett framtida samhälle kommer att förverkliga idéer, enligt hvilka de mindre arbetsdugliga anses likaberättigade med de mera arbetsdugliga! Men ännu så länge bekänna vi oss till den teorien, att det är rättvist, att hvar och en bör få göra sig gällande efter personlig förtjänst. Inom det område, som här berörts, betyder emellertid intet streck i bildning eller kunskaper så mycket som könsstrecket. Ifråga om kvinnliga kontorister upphäfves merändels den åsikten, att en individ bör få gälla hvad den kan. Hvem kan förebrå dem, att de på tal om sitt arbete ofta utbrista: »Hvad tjänar det till att göra sitt bästa, när . . .» — tusen variationer på samma tema, att de anse sig orättvist behandlade.

Skola kvinnorna resignera, försona sig med den ställning de intaga inom affärslifvet? Nej makten af de åskådningar, som ännu behärska många 40-åriga kvinnors tankegång, är ringa hos 20-åringarna. Flera och flera unga flickor skaffa sig rätt till den hvita mössan, som sammanför sina bärare af bägge könen till ett gemensamt plan. Och äfven utan studentexamen omöjliggöres den där fjärrsynen på det andra könet, hvarigenom proportionerna förryckas, och som i det förflutna ha kommit kvinnorna att anse rättvist och naturligt, att en annan måttstock i alla afseenden lägges på mannen än på kvinnan. Mindre och mindre kommer hon att finna sig vid tillbakasettande på grund af sitt kön. Men, säger man kanske, kvinnans förtjänst ligger just i hennes egenkap att vara billig; hon kommer att utträngas från detta arbetsområde, ifall hon fordrar lika hög lön som mannen. Är detta sannt, att hennes enda förtjänst är att arbeta för låg lön, så vore det utan tvifvel önskvärdt, att männen ensamma skötte affärsverksamheten inom samhället. Men det torde nog vara många herrar principaler, som vid en pröfning skulle komma till samma resultat, som en numera afliden chef för en officiell institution. Han lämnade samtidigt ut samma arbete till ett visst antal manliga och kvinnliga biträden — utan att omtala sin afsikt att anställa ett prof mellan manligt och kvinnligt arbete. När de kvinnliga biträdena avslutat sitt arbete till full belåtenhet, befanns de manliga biträdenas vara — halfärdigt. Kvinnans prisbillighet är säkert icke hennes enda förtjänst; och hon kommer nog icke att försvinna ur affärslifvet. Förhållandet mellan den manliga och kvinnliga förmågan i allmänhet taget må för öfrigt vara huru som helst. Äfven den längst gående begär naturligtvis blott, att *individerna må få gälla hvad den kan, oberoende af kön.*

Huru skola då förhållandena utveckla sig? Måhända skall ett ständigt växande antal af de mera begåfvade kvinnorna trots alla svårigheter skaffa sig de utvecklingsmöjligheter, den erfarenhet och kompetens samt de förlagskapital, som de så sorgligt sakna, för att själfva grunda affärsföretag. Redan hafva stämmor höjts

för att kvinnorna genom sammanslutning skulle bilda lånekassor för att därigenom skaffa sig medel till själfständig affärsverksamhet. Det vore onekligen egendomligt, om den nu befintliga konkurrensen mellan män och kvinnor — som icke innebär fri täflan mellan de bägge parterna utan protektionism till männens förmån — skulle flyttas öfver på ett annat plan genom grundande af ett större antal kvinnliga affärsföretag af någon betydelse.

En annan utvecklingslinje är den, att kvinnorna genom sammanslutning få rätten till likställighet med sina manliga kamrater erkänd och att beträffande löner strec-

ket kommer att uppställas mellan försörjare och icke försörjare, icke mellan män och kvinnor. Den finska folkskolelärarekårens lönefråga har, som bekant, lösts på detta sätt. Äfven om i särskilda fall orättvisor tänkas följa af ett sådant system, är det i alla fall rättfärdigare än det nuvarande, som gifver den kvinnliga familjeförsörjaren en sämre ekonomisk ställning än en ensamstående man, om hon än presterar samma arbete. Ett är säkert. Äfven den kvinnliga kontoristens ställning kommer att påverkas och höjas genom de segrar, som kvinnorna på andra områden veta att tillkämpa sig.

—N.

LITTERATUR.

Lydia Wahlström: Nya Nutidsfrågor. Stockholm, Hugo Gebers förlag.

Friska vindar blåsa genom denna bok. Uppryckande, värmande, stärkande är det totalintryck, den gör. Innehåll och form verka i samma riktning. Man är i vår tid van att läsa antingen ett vårdslöst, ryggradslöst kåserande slangspråk eller en »konstprosa», framkrystad under ett nervöst jäktande efter ovanliga uttryck och ett ideligt slingrande kurragömma med den tanke, som skulle uttryckas. Desto mer angenämt är det, när man som här finner ett kärnfullt innehåll i en originell, pregnant, men på samma gång flärdlös form. Kraft, sundhet, glad stridbarhet, segerviss tro på kvinnan, på Sverige, på den kristna lifsåskådningens makt, tala från hvarje blad i Lydia Wahlströms Nya nutidsfrågor.

Två af uppsatserna äro af hufvudsakligen historiskt innehåll: den om kvinnan i den äldsta kristna kyrkan och den om kvinnorösträtten i England. Likväl höra de så väl som bokens öfriga uppsatser under rubriken »nutidsfrågor», ty bådas innehåll står i samband med frågor på dagordningen.

I den förstnämnda uppsatsen redogöres för resultaten af moderna tyska kyrkohistorikers forskningar angående kvinnans ställning i kristna kyrkan under dennas äldsta, ännu icke hierarkiska period och under medeltidens tidigare århundraden. Här förklaras ursprungliga innebörden af språket »kvinnan tige i församlingen», så ofta tiderna igenom använt i det manliga öfvermodets tjänst, men af sjelfve kyrkofadern Tertullianus, trots hans kvinnoförakt för öfrigt, uttryckligen tolkad såsom afseende störande frågor från kvinnornas sida under gudstjänsten, icke *undervisande* tal eller »profeterande», hvaremot Paulus icke gjort någon invändning. Om det ofvan anförda budet alltså ursprungligen icke föreställde hvad man senare låtit det föreställa, så är det likväl ofrånkomligt, att hos Paulus själf två motsatta åskådningar angående kvinnan, den ena härrörande från judendomen, den andra en ny och kristen, i grunden därmed oförenlig, stridde med hvarandra och vid olika tillfällen gifvo sig uttryck. Olyckligtvis har den officiella kyrkan, särskildt i sin äktenskapsuppfattning, fäst sig mest vid den gammaljudiska åskådningen.

Af stort intresse äro de inblickar, som gifvas i den äldsta kristna kyrkans lif och de fakta, som meddelas från den utvecklingsgång, hvarigenom »folkkyrkan blef på samma gång en prästkyrka och en mankyrka». Likväl existerade länge nog lägre kyrkliga kvinnoämnen. För »lekmännens» skull borde kanske förf. på tal om 1

Timoteusbrevet uttryckligen nämnt, ej blott låtit läsaren af sammanhanget sluta till, att det af åtskilliga moderna exegeter förläggas till andra århundradet.

Vore uppsatsen enbart historisk, refererande förhållandena under kristendomens *äldsta* århundraden och slutande därmed, hade man ingen anledning vänta sig någon reflexion angående nunneväsens kyrkliga betydelse. Som det är, gör läsaren för sig själf den anmärkningen, att det är underligt, att förf. alls icke synes ha tänkt på, hvilken betydelse just klosterväsendet kunde ha och äfven hade såsom erbjudande kvinnor en själfständig, af kyrkan erkänd ställning. Den myndiga abbedissan med krumstaf och öfriga insignier, är hon icke ur denna synpunkt ojämförligt mera betydande än den äldre tidens diakonissor?

Och vidare — det må vara historiskt riktigt, att munkväsendet var en af orsakerna till det urkristna diakonissämbetets upphäfvande, emedan, såsom det heter s. 95, »en jungfru kunde ju icke gärna tjäna i församlingen, då hon stod öfver denna». Men hur har Lydia Wahlström kunnat — såsom det ser ut — förbise den principiella betydelsen just ur »kvinnoaks»-synpunkt af katolicismens »asketiska» lifsideal? Öfverensstämmelsen mellan teori och praktik, osedligheten i klostren under medeltidens senare, mera fördärfvade århundraden är här vid lag en blomståndighet. Det betydelsefulla är, att munkväsendet principiellt fastställde *samma* lefnadsideal för kvinna som för man, i stället för att såsom nästan all annan etik, både kyrklig och okyrklig, behärskas af den synpunkten på kvinnan, att hon framförallt är könsvarsel och till för mannens skull. »Protestantismen» har sannerligen behöft lång tid för att i detta fall komma ett fjät vidare. Om vi vid ordet »protestantism» tänka på 15- och 1600-talen, måste det erkännas, att protestantismen står *efter*, icke före katolicismen, i att inom kyrkan lämna rum för kvinnan.

På tal om nyare tider saknar man ett omnämnande af, huru det i vår tid synes bli genom *hednamissionen*, som kvinnan småningom, utan större skräck bland de kyrkligt konservativa elementen, får tillträde till det andliga ämbetet.

Den kvinnliga rösträttsfrågans historia i England är på en gång uppmuntrande och nedslående, i alla händelser lärorik. Nedslående så till vida, som man iakttagar, huru 40 års segt och oförtröttadt arbete — af kvinnorna genom masspetitioner, organisationer och agitation, af deras manliga förkämpar i parlamentet genom upprepade motioner — strandat på partihänsyn och

Hvar och en,

som inser vikten af att vi kvinnor just nu erhålla ett kraftigt språkrör för lösningen af den just nu brännande frågan, *vår politiska rösträtt*, bör själf prenumerera på Dagny och söka förmå minst en bland sina bekanta att göra detsamma.

småsinna intriger af den art, som man i den gamla goda tiden på *andra* områden kallade »kvinnlig». Uppmuntrande, emedan man dock kan skönja en småningom skeende spridning af rörelsen till allt vidare kretsar och emedan tidsutdräkten också medfört kraftutveckling. Lärarik slutligen, emedan man ser, hur fåvitskt det är att lita på politiska partier och på löftet: — vid reformer af männens rösträtt — »icke nu men nästa gång».

Nutida svenska förhållanden behandlas i artiklarne: »Akademiskt bildade kvinnor och deras möjligheter» och »Reaktion och renässans i den svenska kvinnorörelsen», den förra berörande en specialfråga, den senare, af stor synvidd och rikhaltigt innehåll, ägnad åt belysning af rösträttskravet såsom kvinnofrågans nuvarande brännpunkt. Här uppgöres kontot med både vänner och fiender.

För många bör det kännas som en befrielse att se den grumliga logik och de grumliga instinkter, ur hvilka reaktionen mot kvinnans frigörelse framgår, belysta såsom här, med några skarpa blytdagar. De trohjärtade bland dem, som med afseende på kvinnofrågan önska flydda tider tillbaka, ha nog ej synnerligen lång tid igen. De komma förr eller senare att bli medvetna framstegsvänner eller medvetna anhängare af grumligheten. Men ännu äro de många, som behöfva få ögonen öppna för, hur egennyttiga och njutningslystna äro intresserade i frågan, hur stora skäl de ha att önska »den gamla goda tiden» tillbaka och att varna för »konsekvenslinierna» af kvinnans redan vunna frihet. Etiketten narrar oupphörligt naivt folk till att föra samman det, som inte hör ihop, och att skilja det, som hör ihop. Få äro de, som se, att den gammalkonservativa, »sambhållsbevarande» reaktionen i kvinnofrågan och den moderna, dekadent estetiska stå på alldeles samma grund i sin kvinnopsykologi. De människor, som verkligen ha en föreställning om »hvad det är som sker i det som sker», äro alltid, tyckes det, försvinnande få. T. o. m. reformtankarnes egna förkämpar se dem ofta för smått och fastna vid detaljer. Emedan samhällsutvecklingens gång så hastigt framskjutit den ekonomiska sidan af kvinnofrågan, har dess mest väsentliga, etiska sida blifvit undanskymd. Den »oskuldsfulla» uppfattning, med hvilken Lydia Wahlström skämtar, som menar, att »vore alla kvinnor gifta = 'försörjda', så existerade ingen kvinnofråga», är kanske ännu flertalets.

Lydia Wahlström förlorar sig icke i längre psykologiska betraktelser. Reflexionerna äro alltid på det närmaste knutna till fakta. Detta är, förefaller det mig, hennes styrka som förkämpe för »kvinnosaken». Hon är så att säga svårare att komma undan, än hon med en mera abstrakt resonnerande eller psykologiserande framställning skulle vara. Och i de anförda fakta reder hon så ut trådarna så klart, att »den opartiske läsaren» skall ha svårt att finna den hvita svart och den svarta hvit.

Hvem skulle ha trott, att »rösträttskvinnor» skulle gå i spetsen för en rörelse till höjande af kvinnornas husmoderliga duglighet? Det ser i Sverige mörkt ut med utsikterna att i »husligheten» finna en skyddsgud mot kvinnorösträtten, då man ser en af dennas verksamaste förkämpar också verka för idén om praktiska landtbruksskolor för smålandtbrukares hustrur och döttrar. Och då man hör en annan vid detta års centralstyrelsemöte framkasta tanken på ett slags obligatoriskt värnpliktsår för kvinnor, afsedt för en metodisk utbildning just på det praktiska området, där traditionerna af huslig duglighet dels äro afbrutna, dels föråldrade och obrukbara under nuvarande förhållanden. Själva tanken på ett dylikt »kvinnoår» omfattar Lydia Wahlström med stort intresse och sympati, men framhåller på samma gång, att kvinnans rösträtt i alla händelser bör komma först, om det verkligen skall bli något dugligt och värdefullt af »kvinnoåret».

Icke som en anmärkning mot detaljerna men mot den totalåskådning, som synes ligga bakom dem, måste

jag göra den iakttagelsen, att det finnes flera fiender till den »kvinnosak», Lydia Wahlström kämpar för, än de hon vanligen gör front emot. Hon talar själf om de »outtalade skälen» mot kvinnans rösträtt, hvilka som Bøjgen i Peer Gynt äro ett »krokigt och slemmigt» något, som alltid viker undan, när man vill ta i det, men som ändå alltid rullar för fötterna och gör sig kännbart. Men både på det citerade stället och oftast eljest synes hon glömma, att de sålunda betecknade hindren göra sig gällande hos kvinnorna själfva, icke mindre än hos männen. Delvis troligen emedan hon finner det mera praktiskt att ta sikte på dem, som makten hafva, delvis troligen af en lycklig brist på närmare bekantskap med de reaktionärt återhållande kvinnliga elementen, låtsar hon sällan och föga om dessa senares tillvaro. Vore flertalet kvinnor sådana som de, å hvilkas vägnar Lydia Wahlström talar, så vore kvinnofrågans inre sida redan löst. Men olyckligtvis har vanekonservatismen en behärskande makt öfver skaror och åter skaror af kvinnor, både bättre lottade, som trifvas förträffligt med att vara salongsprydnader och leksaker, och sämre lottade, som slött underkasta sig ett af inga kavaljersfraser och kavaljerslater förskönadt manligt herravälde.

Mera polemisk än i de artiklar, som röra kvinnofrågan, är Lydia Wahlström i fråga om kyrkliga förhållanden. Här generaliserar hon betydligt mera, och då allt generaliserande är vanskligt, utfaller omdömet icke sällan alltför tillspetsadt, och därmed orättvist. Exempelvis karakteristiken af svenska prästerskapet vid midten af förra århundradet. Om det är sant, att prästerskapets nykterhet då ännu lämnade mycket öfrigt att önska, så hade det kanske varit skäl att också minnas, att de kraftiga nykterhetssträfvanden, som då framträdde, utgingo just från en präst, Peter Wieselgren. Och hade vid samma tid »lojheten» bland yngre präster varit så rådande som förf. antyder så hade väl ej en konservativ gammal biskop som A. Kullberg 1843 behöft beklaga sig öfver de nyblifna prästernas politiska och teologiska liberalism och Aftonbladsåsikter, som han gör i ett bref, där det bl. a. heter: »Den gamla präststammens valspråk, *Deo Regi et Gregi*, har den yngre, sig till godo, förändrat till *vox populi vox Dei*». Nog funnos äfven då vakna, nitiska sannt frisinna, präster, som ifrade för folkupplysning m. m. Man kan på 1840-talet träffa på inlägg från prästerligt håll för en för den tiden så radikal nyhet som kvinnans rösträtt, inlägg, som beteckna just det inre orsaksförhållande mellan kristendomen och kvinnans frigörelse, som i Lydia Wahlströms egen åskådning är en sådan centralpunkt.

Med afseende på de nuvarande kyrkliga förhållandena betonar förf. kraftigt vikten af, att de kristna af olika riktningar hålla samman och ej förse sig på den teoretiska rättrogheten. Hon kommer också med kyrkoorganisatoriska reformförslag: upphäfvande af stiftsbandet, afskaffande af komministraturerna, sammansläende af mindre pastorat — till prästbristens afhjälpan — och en i analogi med föreläsningsverksamheten ordnad predikoförmedling med *resepredikanter*, äfven *lekmän* — för att sätta lif i gudstjänsten och draga folk till kyrkan. Detta sista förslag är i och för sig tilltalande och exemplet från Danmark upplysande. Men nog kan det ställas i tvifvelsmål, om »teologisk kunskap» är så umbärlig för predikandet, som förf. i detta sammanhang anser, medan hon i annat sammanhang är så intellektualistisk, att hon räknar Harnacks, Sabatiers och Boussets arbeten till »religiös litteratur»!

Bokens första uppsats, en lifligt skriven politisk återblick på 1800-talet, utgör likasom en prolog, som motsvaras af en kort epilog på bokens sista sidor, en blick på den nuvarande situationen. En sund kritik och en varm svenskhet klinga här harmoniskt tillsammans.

HILMA BOBELIUS.

Platssökande

få sina annonser införda i Dagny för halfva vanliga priset eller 7½ öre pr mm. enkel spaltbredd.

Föreningsmeddelanden.

Centralstyrelsens i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt 5:te årsmöte äger rum i Gäfle den 8—9 januari, således samtidigt som Dagnys första nummer går i press.

Programmet upptager bl. a. *vid enskildt möte* kl. 10 f. m. den 8 januari:

Val af 6 delegerade och 6 suppleanter till den Internationella rösträttskongressen i Amsterdam den 15—20 juni 1908.

Val af 5 representanter i C. S. A.

Vid halfensköldt möte kl. 7 e. m. den 8 januari, till hvilket medlemmar af F. K. P. R. äga tillträde som åhörare:

Startandet af ett nytt tidningsorgan för den svenska kvinnorörelsen. Ämnets uppställare: V. U. Inledare: Fil. d:r fröken L. Wahlström.

Erfarenheter och önskemål angående det socialpolitiska upplysningsarbetet. Ämnets uppställare: V. U. Inledare: fröken A. Whitlock.

Kl. 6 e. m. den 9 januari: *Offentligt opinionsmöte.*

Talare: Riksdagsmannen redaktör K. M. Lindh och lektor R. Starbäck samt fru A. M. Holmgren, fil. d:r fröken L. Wahlström och fru G. Hellberg.

Kl. 9 e. m. *Afskedsfest å Strandhotellet på inbjudan af Gäfle F. K. P. R.*

*

Innan vår tidning når allmänheten, är således mötet redan avslutadt. Vi anhålla att till verkställande utskottet såväl som till ämnets inledare, fil. d:r L. Wahlström, få framföra vår tacksamhet öfver att ett omnämnande af Dagny fått plats på mötets program.

Red.

* * *

Den internationella kvinnliga rösträttskongressen i Amsterdam den 15—20 juni 1908. Intresset för kongressen har redan visat sig mycket stort och anmälningar om deltagande i densamma inkomma redan dagligen. Tillfälle finnes för *icke delegerade* att deltaga mot anmälan af namn och adress samt insändande af en summa af 5 Holl. Floriner i postanvisning ställd till *Mejuffrouw Johanna W. A. Naber, 5 van Eeghenstraat, Amsterdam.* Anmälning bör ske snarast möjligt, emedan en förteckning öfver deltagarna kommer att inom kort utgifvas.

Kvinnorörelsen i skilda länder.

Från Schweiz meddelas, att fröken Cäcilie Butticaz från Genève har med utmärkta betyg utexaminerats såsom elektrisk ingenjör. Fröken Butticaz, som endast är 23 år gammal, erhöi genast anställning i kommunal tjänst.

I **danska** riksdagen har en första kvinnlig stenograf fått fast anställning.

Tyskland. Marinbudgeten för det kommande året anslår medel för anställande af en bildad kvinnlig assistent, som har till uppgift att inspektera och ägna sina omsorger åt de vid örlogsvarvet i Kiel sysselsatta arbetarnas familjer.

Program för socialpolitiska föreläsningar och öfningar för Centralstyrelsens i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt medlemmar och suppleanter i Stockholm 11—13 januari 1908.

Lördag 11 januari kl. 11—12,30. De svenska städernas kommunalpolitik: a) historik, b) kommunalpolitikens nya riktlinjer, c) frågor. Friherre E. Palmstierna.

Kl. 6—8. Sättet att leda förhandlingar. Fru E. Broomé.

Söndag 12 januari kl. 1,30. Fackföreningsrörelsen och dess ställning till socialdemokratien i Sverige. Friherre E. Palmstierna.

Kl. 7. Sveriges politiska partier och deras program. Fil. d:r V. Söderberg. Till denna föreläsning ha medlemmar af alla F. K. P. R. tillträde. Möjligen kommer samkväm och tesupé efter föreläsningen att anordnas.

Måndag 13 januari kl. 10—12,30. Den svenska fattigvårdsfrågan: a) nuvarande förhållanden, b) reformlinjer, c) frågor. Fru A. Montelius.

Kl. 6—8. Proportionella val: a) föredrag, b) praktiska öfningar. Fil. d:r fru G. Petri.

Kursen är afgiftsfri för centralstyrelsemedlemmar och suppleanter. Öfriga medlemmar af F. K. P. R. betala 3 kr. Lokal: Hvita Bandet. 10 Kungsträdgårdsgatan.

Litteratur i rösträttsfrågan.

Skrifter utgifna af Centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt:

N:o I, Till Regeringen från svenska kvinnor ingifna skrivelser i Rösträttsfrågan 1905—06..... (—: 50)	—: 25	N:o 5, Anna Whitlock: Hur bör den svenska kvinnan bereda sig för den politiska rösträtten?	—: 05
• II, Gustaf A. Aldén: Hvilka svenska kvinnor äga kommunal rösträtt? (pr 1,000 ex.)	6:—	• 6, Lydia Wahlström: Lärdomar af den kvinnliga rösträttsrörelsen.....	—: 10
Ann Margret Holmgren: Strödda intryck från den internationella kvinnorösträttskongressen i Köpenham	—: 10	• 7, Några manliga inlägg i den kvinnliga rösträttsfrågan	—: 15
Föreningens för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm flygblad:		Georg Stjernstedt: Den svenska kvinnans rättsliga ställning..... (—: 75)	—: 60
N:o 1, Natanael Beskow: Till frågan om kvinnans politiska rösträtt	—: 05	Gustaf A. Aldén: Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter	—: 10
• 2, Anna Whitlock: Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt?	—: 10	Lydia Wahlström: Den svenska kvinnorörelsen	(—: 45) —: 40
• 3, Hilma Borelius: Hvarför är motståndet mot kvinnans politiska rösträtt oberättigadt?	—: 10	Frida Stéenhoff. Hvarför skola kvinnorna vänta?	—: 10
N:o 4, Lydia Wahlström: Principerna för kvinnans rösträtt	—: 10	S. Dahlbäck: Allmän rösträtt för män och kvinnor enligt hr Lindhagens förslag	—: 10
		Sigfrid Wieselgren: Om kvinnans politiska rösträtt	—: —
		Ragnhild Modin: Bröllopet på Ensillre (—: 25)	—: 15

Ofvanstående skrifter kunna rekvireras från *Föreningens för kvinnans politiska rösträtt expedition* Lästmakaregatan 6, Stockholm, som hålles öppen kl. 3—5 e. m. hvarje dag, samt dessutom onsdagar kl. 7— $\frac{1}{2}$, 9 e. m.

PRENUMERANTSAMLARE Å DAGNY
sökas på alla platser i landet och erhålla fördelaktiga villkor. Tillskrif
Dagnys Expedition, Stockholm C.

Hvilken tidning

bringar det rikhaltigaste innehållet och de största förmånerna till det billigaste priset?

Jo, AFTONBLADETS HALFVECKOUPPLAGA.

Frisinnad folktidning med 150,000 prenumeranter.

Pris endast kr. 1.80 för helt år, inberäkn. postafg.

Bland det värdefulla, omväxlande innehållet märkas: politiska artiklar, rikhaltig nyhetsafdelning, porträtt och bilder, vecko-käserier, populärvetenskapliga uppsatser, spörsmålsafdelning, meddelanden ang. nykterhets- o. skytterörelserna, folkvisor etc. Såsom följetonger inflyta under 1908 bl. a. en ny, spännande historisk roman, »Nostradamus undergöraren», en svensk originalroman »På jakt efter sig själf», framtidsromanen »Striden om Östersjön» af Radscha och »Den hemlighetsfulla ön» af Jules Verne.

Gratis och extra erhålla prenumeranterna för 1908: den värdefulla bilagan **LANDTMANNABLADET**, som under 1908 utkommer en gång i veckan och hvars prenumerationspris annars är kr. 1.50 pr år; tredje delen af det utmärkt, af framstående fackmän skrifna bokarbetet »**Om sjukdomar och sjukdomsbehandling**»; fortsättning — 128 boksidor — af Sveriges rikets lag med nödiga förklaringar; samt ett innehållsrikt, 24-sidigt, kolorerat julnummer.

Dessutom kunna prenumeranterna på Aftonbladets Halfveckoupplaga till ett ytterst lågt pris erhålla den nya illustrerade veckotidningen

BROKIGA BLAD,

Sveriges första kolorerade veckotidning.

»Brokiga Blad» innehåller uteslutande god och underhållande förströelseläsning: berättelser, reseskildringar, populärvetenskapliga uppsatser, följetonger, allvarliga och skämtsamma småhistorier, skämtbilder o. s. v. I första numret påbörjas en för tidningen skriven ypperlig roman af *Olof Högberg*. Vidare meddelar »Brokiga Blad» helsidesbilder till dagskrönikan, utförda i vackert färgtryck.

Prenumerationspriset på »Brokiga Blad» är kr. 3.— pr år,

men prenumeranterna på Aftonbladets Halfveckoupplaga erhålla »Brokiga Blad» till

endast kr. 1.60 pr år; sålunda kosta

Aftonbladets Halfveckoupplaga och »Brokiga Blad»

tillsammans endast kr. 3.40 för helt år.

Nya prenumeranter erhålla gratis det under 1907 införda — ca 900 boksidor — af de vid årsskiftet pågående spännande följetongerna, byggnadsplanschen »Svenska bonde- o. arbetarehem» samt de 128 första sidorna af Sveriges rikets lag. Dessutom erhålla de mot endast expeditionskostnaden de två första delarna af »Om sjukdomar och sjukdomsbehandling». (Bokhandelsvärde kr. 2.—.)

De ungas tidning

9:de årg. 1908.

Sveriges mest spridda, rikast illustrerade och i förhållande till innehåll och utstyrelse billigaste ungdomstidning.

24 nr., 344 sidor för de ungas uppfostran med omkr. 250 goda illustrationer årligen.

Tidningens innehåll: Beträktelser. Berättelser. Lifsbilder. Strider och segrar på missionsfältet. Skildringar ur historien och naturen. Dikter. Från de ungas värld. Meddelande från De Ungas Förbund och dess lokalföreningar. Frågor och svar m. m.

Bidrag af ett större antal författare och konstnärer.

Redaktion: Pastor *Efraim Rang* och direktör *K. J. Ahlberg*.

Utgifvare: Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition.

Pris å posten kr. 1.80. Direkt från förlaget: när minst 5 ex. tagas, kr. 1.50, när minst 10 ex. tagas, kr. 1.25; tagas 25 ex. och därutöver, endast kr. 1.15 för år, postportot inberäknadt, dessutom hvar 11:te ex. gratis. Alltså 22 ex. för 25 kr., 33 ex. för 34,50.

Prenumerera på försök å

De ungas tidning

och lär känna den!

Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition.
Stockholm 3.

Barnens vän,

Illustrerad veckotidning för barn.

32:a årg. 1908.

BARNENS VÄN redigeras af S. St. med bidrag af flere barnavänner, såsom af kyrkoh. *Hammarsten*, prof. *Kolmodin*, missionsinstitutets föreståndare *Lindgren*, pastorerna *Montelius*, *Lagerfeldt* och *Sahlin* samt skolföreståndaren *Åberg* m. fl. På första sidan in- tagas en plansch, som hänsyftar på söndagens text i söndagsskolan.

Utkommer hvarje vecka med ett åttasidigt nummer på godt papper med vackert tryck;

innehåller, förutom förenämnda betraktelser, goda och kristliga berättelser, längre och kortare skildringar från naturen och historien, från barnavärlden och missionsfältet samt hvad eljest kan vara nyttigt och intressant för de små;

illustreras rikligen med omkr. 200 vackra och lärrika planscher, fotografier och teckningar;

kostar för år vid direkt beställning hos Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Exp., Stockholm, då 3 till 9 ex. tagas, 1 kr. pr ex.; då 10 till 24 ex. tagas, 75 öre pr ex. För 25 ex. och därutöver endast 60 öre för helt år, postportot inberäknadt. På posten är priset kr. 1.25 pr ex.

Alltså 25 ex. för 15 kr.

Till Damerna!

I.

Kassörskor, kontorister, butiksbiträden, sömmerskor, modister, frisörskor, hushållerskor, kokerskor o. s. v. som önska plats, eller principaler och husmödrar som önska anställa kvinnliga biträden och tjänare, kunna icke finna ett bättre medel än att annonsera i Dagens Nyheters speciella spalter under rubrikerna »Kvinnliga platssökande» och »Lediga platser».

Ni kan vara säkra på att Er annons blir uppmärksammas af den allmänhet, för hvilken den är afsedd, då Ni begagnar D. N:s annonsspalter.

B. Wimans Juridiska Byrå,

Fastighets-, Uthyrnings- och Försäkringsbyrå

(Inneh. Bertha Wiman)

Stockholm, Regeringsgatan 46.

Kontorstid 10—4.

Allm. Tel. 217 63.

Allmänna Lif-

försäkringsbolaget

— Vasagatan 10, Stockholm —

är Sveriges äldsta samt ett af Sveriges största ömsesidiga lifförsäkringsbolag.

Lifförs.-summa:

Utb. vinst till de försäkrade:

Fonder:

öfver 54,000,000 kr. vid pass 800,000 kr. öfver 12,000,000 kr.

OTELL GERMANIA

STOCKHOLM, Gustaf Adolfs torg 18 & 20 (f. d. 10 & 12)

Utvidgadt med Hotell Bellevues

f. d. lokaler, som undergått genomgripande reparationer och fullständig nymöblering. 50 hemtrefliga, med telefoner försedda resanderum mot söder och härlig utsikt öfver Strömmen och kungl. slottet.

Moderata priser!**Punktlig betjäning!**

Allm. tel. 70 00 & 6 13. Riks. tel. »Germanias växel».

Thérèse Hultgren.**OTELL GERMANIA**

STOCKHOLM, Gustaf Adolfs torg 18 & 20 (f. d. 10 & 12)

”Jus suffragii”

(Kvinnornas rösträttsmärke)

Pris i brons pr st. 0: 40

(När större antal rekvideras på en gång, är det endast 50 som kosta 40 öre stycket, de öfriga 35 öre)

Försilfradt pr st. 0: 45

Förgylt > 0: 75

» med emaljård > 1: 60

Äkta silfver > 0: 90

Guld, 8 carat > 6: 00

» 14 » > 12: 00

Rekvideras under adress:

Fru Johanne Pedersen-Dan,

Griffenfeldtsgade 39, Köpenhamn.

Smärre partier i brons o. silfver

kunna rekvideras å Föreningens för

kvinnans politiska rösträtt expedition

Lästmakaregat. 6, Stockholm.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktilighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatsafdelning
(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af Stockholms Enskilda Bank åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatsafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatsafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatsafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om in-teckningar deponeras hos Notariatsafdelningen, underrättar Notariatsafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatsafdelningen, att in-teckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter Stockholms Enskilda Bank därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Till Föräldrar Sverige rundt!

Folkskolans Barntidning utgår 1908 i sin sjutonde årgång. Kanske ha ni likväl ännu ej försökt den för era barn? Gör det då under detta år, och ni ska få se, huru roligt era barn få af sin tidning hela året, och med hvilket intresse de skola läsa den.

Af innehållet 1908 må särskildt nämnas: följetongen **Hjälten bland hjältar** eller **Charles Gordons lif och stordåd**, skildrade af **MARIE-LOUISE GAGNER**, med omkring **fjrtio illustr.** af **Edv. Berggren**; **Våra konstskatter i Nationalmuseum** af **CARL G. LAURIN** samt **Biografier af svenska förf.** af **MARIE-LOUISE GAGNER**, då början göres med **Selma Lagerlöf**.

Dessutom en mängd sagor och berättelser af våra på området bästa förf., allt rikt illustrerad.

Folkskolans Barntidning erkännes enstämmigt som »**Sveriges obestriddt främsta, finaste och bäst redigerade barntidning**».

Folkskolans Barntidning utkommer en gång i veckan med 36 nummer om året. Erhålles å alla postanstalter och kostar **endast 1: 65** för helt och **90 öre** för halft år. **Stor prisnedsättning för skolor.**

Folkskolans Barntidning utgifves och redigeras af **Stina Quint.**

”HEMTREFNAD”

PRAKTISK TIDNING FÖR KVINNAN.

Utgifven af Fredrika-Bremer-Förbundet.

10:de årgången.

Utkommer hvarje vecka — under sommarmånaderna hvarannan vecka — med 40 nummer om året. Tidningen vill fortfarande till billigt pris förse de svenska hemmen med en nyttig och roande läsning och kommer att innehålla korta religiösa uppsatser, berättelser, lefnadsteckningar, verser, praktiska råd och uppsatser samt följetongsafdelning.

All prenumeration sker å posten.

Pris per år **1: 35**, inberäknadt postarvode.Stöd **”HEMTREFNAD”** genom prenumeration!**Annonsförmedlare**

pålitliga och välrekommenderade,
önskas för Dagny såväl i landsorten som hufvudstaden. Anmälan å

DAGNYS EXPEDITION,
Mästersamuelsg. 51, Stockholm C.